

DZIAŁ URZĘDOWY.

T R E Ś Ć.

Str.

AKTA STOLICY APOSTOLSKIEJ.

<i>S. Congregatio de disciplina Sacramentorum:</i>	
61. Instructio de ss.ma Eucharistia sedulo custodienda	131
<i>Św. Kongregacja Seminariów i Uniwersytetów:</i>	
62. Pismo do rektorów wszystkich uniwersytetów katolickich, zalecające wystąpienie przeciw teoriom rasizmu	142
<i>Sekretariat Stanu:</i>	
63. Pismo do J. Em. Ks. Kardynała Al. Kakowskiego w sprawie Synodu Plenarnego	144

ROZKAZY ORDYNARIUSZA POŁOWEGO W. P.

<i>Rozporządzenia:</i>	
64. Żołnierze obrony narodowej, rezerwiści i ochotnicy — pogrzeby .	145
65. Korespondencja w sprawach zezwoleń na Msze polowe, zezwoleń na pogrzeby samobójców, zaproszeń na uroczystości pułkowe itp. — przesyłanie za pośrednictwem administratorów parafii wojskowych	146
<i>Zarządzenia:</i>	
66. Tematy konferencyj dekanalnych — wyznaczenie	146
67. Wycieczka do Rzymu podoficerów — polecenie	147
<i>Stwierdzenia:</i>	
68. Zgony	147

ROZKAZY MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH.

69. Żołnierze obrony narodowej, rezerwiści i ochotnicy — pogrzeby .	148
70. Podawanie tytułów oficerów służby stałej przy podpisach . . .	148

PRZEDRUKI.

71. Sąd uznaje świadectwo ubóstwa, wystawione dla parafii przez Kurię Diecezjalną	149
---	-----

OBWIESZCZENIE.

Modlitewniki żołnierskie	150
------------------------------------	-----

Nr 9.

WARSZAWA
28 WRZEŚNIA
1938 R.

ROZKAZ WEWNĘTRZNY

DO KATOLICKIEGO DUCHOWIEŃSTWA WOJSKOWEGO W POLSCE

AKTA STOLICY APOSTOLSKIEJ.

SACRA CONGREGATIO
DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM

61.

INSTRUCTIO

de sanctissima Eucharistia sedulo custodienda.

(AAS, vol. XXX, Nr 7, p. 198-207).

1. — Nullo unquam tempore Apostolica Sedes locorum Ordinariis praesidia et cautelas suppeditare praetermisit, quibus Ss.ma Eucharistia, quae asservatur in nostris ecclesiis sive de iure communi sive ex indulto, diligenter custodiretur neve ulli profanationi obnoxia remaneret. Canonicae disciplinae praecepta, quae temporum decursu ad rem praestituere satigit, hodie recepta conspiciuntur in canone 1269 Codicis Iuris Canonici, qui talia habet:

§ 1. *Sanctissima Eucharistia servari debet in tabernaculo inamovibili in media parte altaris posito.*

§ 2. *Tabernaculum sit affabre exstructum, undequaque solide clausum, decenter ornatum ad normam legum liturgicarum, ab omni alia re vacuum, ac tam sedulo custodiatur ut periculum cuiusvis sacrilegae profanationis arceatur.*

§ 3. *Gravi aliqua suadente causa ab Ordinario loci probata, non est vetitum sanctissimam Eucharistiam nocturno tempore extra altare, super corporali tamen, in loco tutiore et decenti, asservari, servato praescripto can. 1271.*

§ 4. *Clavis tabernaculi, in quo Sanctissimum Sacramentum asservatur, diligentissime custodiri debet, onerata graviter conscientia sacerdotis qui ecclesiae vel oratorii curam habet.*

2. — Huic S. Congregationi, cui disciplina septem Sacramentorum tuenda est commissa (can. 249), quaeque iam edidit Instructionem diei 26 Maii 1929¹ «*de quibusdam vitandis atque observandis in conficiendo Sacrificio Missae et Ss.mae Eucharistiae Sacramento distribuendo et asservando*», opportunum visum est canonica praescripta in mentem omnium revocare, quibus Ss.mae Eucharistiae asservandae grave sane munus incumbit, brevibus additis explicationibus, aliaque munimenta et media decernere, nostris temporibus magis accommodata, quibus Ss.ma Eucharistia sedulissime custodiatur et a quacumque iniuria integra praeservetur.

3. — Fidelis observantia praeceptorum quorundam canonum C. I. C. valde confert ad optatum pernobilem finem attingendum. Animadvertatur prae primis duo sub gravi praecipi ut Ss.ma Eucharistia in ecclesia possit asservari: 1° *ut adsit qui eius curam habeat*; 2° *regulariter sacerdos semel saltem in hebdomada missam in sacro loco celebret* (can. 1265 § 1). Si vero quandoque Apostolica Sedes ob penuriam sacerdotum indulget ut sacrum quintodecimo quoque die dumtaxat litetur ad sacras renovandas species, secluso semper earundem corruptionis periculo, nunquam tamen dispensat, immo instantur, ut habeatur persona quae die ac nocte Ss.mi Sacramenti custodiae incumbat.²

Praeterea tria sunt prae oculis habenda in supra relato can. 1269:

a) Ss.ma Eucharistia asservari debet in tabernaculo inamovibili (§ 1) et undequaque solide clauso (§ 2); b) tabernaculum tam sedulo custodiendum est ut periculum cuiusvis sacrilegae profanationis arceatur (§ 2); c) clavis tabernaculi diligentissime sacer-

¹ *Acta Ap. Sedis*, vol. XXI, p. 631 seq.

² Cfr. S. R. C. resp. diei 17 Februarii 1881 ad Episcopum Altonen. (decretum n. 3527).

doti custodienda est (§ 4). De singulis nonnulla sunt animadvertenda.

4. — a) *Tabernaculum sit inamovibile et undequaque solide clausum*: ab hoc praecepto per se gravi nec Episcopus valet dispensare nec ei consuetudo etiam centenaria et immemorialis derogare, excepto casu de quo in § 3, eoque iam tamquam primo praesidio consulitur securitati custodiae Ss.mae Eucharistiae. Clausura vero undequaque absoluta secumfert ut ciborium sit confectum ex materia solida et firma. Equidem iuxta liturgicas leges tabernaculum extrui potest ex ligno, aut ex marmore aut ex metallo,³ quae postrema materia est ceteris firmior; quod tamen magis interest, conficiatur oportet ex solida materia, singulaeque partes intime inter se cohaereant, reseratio maximam exhibeat securitatem ac fortiter ostiolo adhaereat, cuius cardines firmiter sint constituti ac dispositi, qui ipsum ciborio inserant. Nonnullis in locis Episcopi praescripserunt ad maiorem Eucharistiae securitatem ut ciborium ex integro metallo consisteret, quae quidem praescriptio, in locis ubi viget, absolute debet observari, ut docet E.mus Card. P. Gasparri.⁴ Optimum sane consilium foret si tabernaculum sit vera arca ferrea, quam vocant (vulgo *cassaforte*, *coffre-fort*) adeo ut nec perforari nec effringi possit mediis, quae ordinarie adhibentur a furibus, eaque validis ferreis seris altari arcte debet devinciri in infimo eius gradu aut parieti adverso. Hae vero ferreae arcae aut in forma ciborii extrui debent, quae dein sunt marmoreo lapide contegendae ceterisque ornamentis condecorandae, adeo ut speciem cuiusdam operis affabre confecti prae se ferant ad normam § 2 relati canonis; vel saltem ita conficiantur ut in tabernaculis iam existentibus possint immitti. Huiusmodi tabernacula «de securitate» (italice *di sicurezza*) nuncupantur. Ad quamlibet vero dubitationem auferendam quoad legum liturgicarum observantiam in hisce conficiendis tabernaculis attendatur responsio S. R. C. diei 1 April. 1908 ad preces sibi porrectas nomine Ordinariorum Provinciae ecclesiasticae Milwaukien. in America sept. a quodam Sacerdote qui pro approbatione exhibuerat novum tabernaculum solidissime extructum

³ *Caeremoniale parochorum iuxta novissimas A. S. sanctiones concinnatum*, art. VII, *De tabernaculo*, etc., n. 9 ad 4.

⁴ *De Ssma Eucharistia*, II, 263, n. 994.

et quidem ita confectum ut nullimode repugnaret neque rubricis Ritualis Romani, neque eiusdem S. C. decretis: «Communicetur sacerdoti oratori responsum S. R. C. in casu simili datum sub die 18 Martii 1898: nempe finem inventoris esse laudandum, negotium vero in casu et ad effectum de quo agitur, spectare ad ipsos locorum Ordinarios».

Pariter in una Superioren., *de nova quadam custodia Ssmi Sacramenti*: Revmus Episcopus, quo securius procederet in approbando quodam tabernaculo, a S. R. C. reverenter expetivit: «an satisfaciat regulis liturgicis descripta forma ostii semicircularis, quod globulis impositum sine cardinibus volvitur, ita ut ex hac parte nihil obstet quominus ab Episcopo sacerdotibus commendetur vel debeat tabernaculum instrui ostio vel ianuis, quae cardinibus adhaereant atque ita volvatur»; et S. Rituum Congregatio, requisito Commissionis Liturgicae suffragio, propositae quaestioni ita die 8 Maii 1908 respondere censuit: «In casu, per se nihil obstande, de cetero ad Rev.mum Episcopum».

Equidem adhibitis hisce ciboriis solidissimis altero efficaci praesidio consulitur custodiae Ss.mae Eucharistiae. Porro Sacra haec Congregatio onus non imponit huiusmodi comparandi tabernacula in ecclesiis, quae ordinariis sunt instructae ciboriis, dummodo reapse securitatis idonea praebeant argumenta, quamvis suadeat ut ea adhibeantur in ecclesiis noviter aedificandis: id vero enixe commendat Exc.mis Episcopis ut, pro eorum zelo erga Ss.mum Sacramentum, pervigilent caveantque ut et ordinaria ciboria, quae usui sunt in ecclesiis eorum dioecesis, eam prae se ferant soliditatem ad omne periculum sacrilegae profanationis arcendum, illaque severissime amoveant tabernacula quae omnimodam certitudinem non ingerant de huius periculi absentia.

5. — b) «*Tabernaculum tam sedulo est custodiendum ut periculum cuiusvis sacrilegae profanationis arceatur*». Non sufficit ut in loco consistat custos, satis non est ut ciborium tali sit praeditum firmitate ut neque terebra transfodi possit neque scalpro disiungi atque claustris adeo validis sit munitum, ut clavibus quoque adulterinis nequeat reserari: tertium praesidium a iure requiritur: *sedula custodia*. Porro haec vigilantia, continuo exercenda, plurimas complectitur cautelas et communes et extraordinarias, prout postulant locorum et temporum adiuncta.

Quod vero attinet ad custodem, hic, licet sit optandum ut sit clericus, immo sacerdos, non prohibetur quod sit laicus, *modo clericus respondeat de clavi*, qua est reserandus locus ubi Eucharistia asservatur. Hunc prope locum moretur oportet diu noctuque, adeo ut celeriter compareat quando casus ferat, seu continenter vigilantiam exerceat: nunquam ecclesiam deserat tempore quo haec fidelibus patet et ab his magis deserta relinquitur, idque pressius est urgendum in urbium ecclesiis, ubi fures uti tales fidelibus ignoti per templa vagantes peregrinorum aut mendicantium habitu perattente momenta aucupantur, quibus vigilantia intercipitur et motu celerrimo, veluti ictu oculi, sacrilega furta perpetrant; aut loca invisunt, fores, fenestras, cancellos, ianuas, praesertim haud principales, accurate rimantur diurno tempore ut dein nocturno ad executionem improbum consilium demandare pertentent. Quod si rarius accidit in pagis, ubi praesentia personae extraneae ibique haud cognitae, quae ecclesiam circumbeat et ingrediatur, facilius animadvertitur suspicionemque ingerit in sacerdotibus atque fidelibus, id non relevat tamen parochum rectoremve ecclesiae ab obligatione Eucharistiae custodiendae, cuius ratio modusque ipsius prudentiae relinquitur inspectis loci adiunctis, e. g. tum per se ipse aliquoties in die ecclesiam invisendo, tum vigilantiam per diem committendo probatis personis circum morantibus, tum privatam paroecianorum visitationem Ss.mi Sacramenti praestituendo variis diei horis peragendam.

Attente debet invigilari etiam operariis ceterisque personis, quae laboris intuitu aliisve de causis ecclesiam, sacrarium, sacerdotis custodisve domum eisdem contiguam frequentant.

Nec sedula custodia Ss.mi Sacramenti a iure praescripta remittenda erit tempore nocturno, quando ecclesia est obserata. Praecipuae cautiones autem pro nocturnis horis adhibendae, quas prudentia requirit, *ordinariae* seu iugiter adhibendae tum pro Ss.ma Eucharistia tutanda tum pro praecavendis direptionibus sacrorum vasorum, tabularum, eleemosynarum atque suppellectilium ecclesiae, recensentur: 1° omnes ecclesiae fores communiantur, quatenus necessitas postulet fierique possit, firmis valvis, validis claustris obicibusque et quidem ita ut ab interiore ecclesia clavis aperiri dumtaxat queant, fenestrae vero transennae vel clatris; 2° accurate est inspiciendum quoties vespere ecclesiae obserantur

ne quis homo malevolus includatur; 3° officium ecclesiae claudendae eiusque claves committantur personis omni suspicione maioribus, praecipue vero vino non deditis. Hisce cautelis aliam valde commendatam addere velimus, quae in dies usitatior evadit quaeque utile nonnunquam praebet auxilium ad praecavenda furum molimina, ubi usui est: nempe collocationem opportunis in locis tintinnabulorum vi electrica pulsandorum, dum portae aperiuntur, vel eadem aut tabernaculum aut altare aut mensa aut candelabra tanguntur, quorum ope sacerdotis custodisque attentio repente provocatur; aut speciales electrici apparatus, qui ecclesiam repente illuminent custodemque de furum praesentia statim certiores faciant: hi tamen apparatus, ut optatum consequantur finem, erunt scite et ingeniose tegendi, ita ut quamlibet adimant furum suspicionem, quotidieque inspiciendi ut suo munere apte fungantur.

Specialis extraordinaria providentia demum prostat in § 3 relati canonis: « *gravi aliqua suadente causa ab Ordinario loci probata, non est vetitum Sanctissimam Eucharistiam nocturno tempore extra altare super corporali tamen, in loco tutiore et decenti, asservari, servato praescripto can. 1271* ». Hic locus de more est sacrarium, dummodo reapse sit locus tutior et decens, vel arca solidissima et optime clausa (italice *cassaforte*), si haec sit praefenda, muro inserta in quodam ecclesiae pariete. Quodsi nec ecclesia nec sacrarium necessariam perhibeant securitatem, Eucharistia poterit retineri in alio loco tutiore, etiam privato: tunc parochus est cura adhibenda ut debita reverentia et honore Ss.mum Sacramentum custodiatur neque minuat fides fidelium in praesentia reali. In huiusmodi vero asservatione Ss.mae Eucharistiae Sacrae Species non sunt corporali dumtaxat contegendae, sed semper in vase seu pyxide includendae:⁵ insuper cum e ciborio ecclesiae educuntur aut ad ipsum referuntur, opus est ut sacerdos superpelliceo et stola sit indutus eumque clericus comitetur lumen gestans saltem regulariter.

Curandum est praeterea ecclesiarum rectoribus ad furta praecavenda ut in tabernaculis, quantum fieri possit, non relinquantur pyxides et vasa sacra magni pretii, unde cupiditas audaciaque furum magis alliciatur: quum haec vasa occasione quarundam

⁵ Cfr. cit. decr. Altonen., not. 2.

sollemnitatum adhibentur, valde est optandum ut tempore postremae Missae purificentur et loco tuto reponantur, qui sacrarium non sit; particulae vero, quae superfuerint, in ordinaria pyxide collocentur. Pariter abstineant a decorando altaria et sacra simulacra sculpta vel picta (eademque assidue decorata servando publico cultui exposita) eximiis muneribus votivis, qualia sunt aurei et argentei anuli, catellae, monilia, inares, margaritae et similia: quod si id facere praestet occasione cuiusdam diei festi, eodem exacto, ea munera ab ecclesia satagant remove causamque remotionis probe fideles edocere.

6. — c) « *Clavis tabernaculi diligentissime a sacerdote custodiatur* ». Omnes cautelaе, quas hucusque recensuimus, ad irritum rediguntur si, quod potissimum in hac re est curandum, clavis tabernaculi caute non custodiatur, ut expresse cavet can. rel. § 4, *gravi conscientiae onere* adiecto sacerdoti, cui haec est custodia commissa. Ut huic *diligentissimae custodiae* canone praescriptae ab ecclesiae rectore satisfiat, ipsi districte praecipitur ut clavis tabernaculi nunquam super mensa altaris aut in claustro ostioli relinquatur, ne tempore quidem quo mane divina officia ad Sacramenti altare et Sanctissimae Communionis distributio peraguntur, praesertim si hoc altare haud in conspicuo sit. Hisce vero absolutis, clavis vel ab ecclesiae rectore domi custodiatur aut ab ipso continenter gestetur, amissionis periculo remoto, vel in sacrario, et quidem in loco tuto et secreto, reponatur altera clavi claudenda, quam alteram clavem uti supra rector tueatur.⁶

Sedulo perpendant sacerdotes Ss.mae Eucharistiae custodes officium custodiendae diligentissime clavis S. Ciborii esse grave, prout aperte ostendunt finis ipsaque verba legis. Sacerdos, cui ius et officium ordinarie et per se competit custodiendi clavem, est rector ecclesiae vel oratorii: quodsi discedat, potest et debet pro tempore absentiae alii sacerdoti committere custodiam; et si clavem in sacrario retineat sub alia clavi, potest hanc tradere aedituo, pro tempore quo ipse abest, et clavis tabernaculi necessaria esse queat: quod praxis ubique recepta manifeste confirmat. Si agitur de ecclesia paroeciali, clavis parrocho custodienda est; si de ecclesia cathedrali aut collegiali, quae simul sit paroecialis,

⁶ Cfr. Encycl. litt. iussu Benedicti XIV edit a S. C. EE. et RR., die 9 Febr. 1751.

ad Capitulum spectat custodire Ss.mam Eucharistiam, et altera tabernaculi clavis apud parochum servari debet (can. 415 § 3 n. 1). Ad parochum pertinet exclusivum ius retinendi clavem tabernaculi, etsi in ecclesia paroeciali erecta sit confraternitas. In ecclesiis non paroecialibus ubi ex A. Sedis indulto asservatur, custodienda est cappellani seu rectoribus, nunquam laicis, etiamsi patroni sint: sine apostolico indulto laici per se clavem ciborii retinere nequeunt.

7. — Specialia veniunt adnotanda de custodia clavis tabernaculi in ecclesiis monialium vel religiosarum et in piis seu religiosis domibus mulierum. Inspecto primum statuto can. 1267 quo Ss.ma Eucharistia, revocato quolibet contrario privilegio, custodiri nequit in religiosa vel pia domo nisi vel in ecclesia vel in principali oratorio, nec apud moniales intra chorum vel septa monasterii, id dein alte in mente Ordinarium residere debet atque adamussim executioni demandari, *clavem S. Ciborii non esse custodiendam inter septa monasterii*.⁷ Ipsa est igitur in posterum asservanda in sacrario ut praesto sit, quoties necessitas postulet, atque, expletis ecclesiae sacris functionibus ac praesertim nocturno tempore, in loco tuto, solido atque secreto reponenda, et quidem duabus obserato clavibus, quarum altera communitalis antistitae est custodienda per se ipsi aut per vicariam et altera moniali cuidam, puta sacrario addictae, adeo ut utriusque concursus ad reserandum locum, de quo supra, requiratur. Huiusmodi praescriptum probe inspiciant Exc.mi Episcopi et in eodem exsequendo rigide se gerant, quacumque personarum acceptione posthabita, ut praecaveantur abusus atque irreverentiae, quae secus redundare possunt in Ss.mam Eucharistiam.

8. — Quod attinet ad oratoria seminarii et collegii ecclesiastici, ephebei pro iuvenum utriusque sexus religiosa eruditione atque institutione, nosocomii aliusque id genus hospitii, quae potestate Ss.mae Eucharistiae asservandae fruuntur, tabernaculi clavis custodienda erit rectori seu moderatori eorundem, si sacerdos sit, secus spiritus directori aut cappellano de more Missae celebrationi sacrisque functionibus peragendis addicto, ipsique studiose est curandum ne eadem ad aliorum manus perveniat.

⁷ Cfr. S. R. C. resolutio diei 2 Maii 1878 ad VI (decretum nr. 3448); E.mus Card. Petrus Gasparri, op. cit., 266, n. 998.

9. — Quod demum refert ad privata oratoria, quae ex apostolico indulto facultate pollent Ss.mam Eucharistiam asservandi, ciborii clavis custodiri solet in sacrario potius cura familiae quam cappellani;⁸ at, si Episcopo praestare videatur ut clavis indultario custodienda non tradatur, eam aut sacerdoti celebranti committat, praesertim si hic stabiliter sacrum ibi litet, aut parochus deferat, singulis deinde vicibus, si commode potest, sacerdoti celebraturo exhibendam. Indultariis laicis, quos clavis custodia manet, in memoriam revocandum est, clericis vero quacumque dignitate fulgentibus perpendendum, grave sane officium ipsis impositum esse vigilandi ne clavis ad cuiusquam manus perveniat etiam de ipsorum familia vel famulatu.

10. — Sacram Congregationem non praeterit enunciatas cautelas propositum finem plene haud esse assecuturas, nisi Exc.mi Episcopi locorumque Ordinarii, una cum earundem observantia parochis, ecclesiarum rectoribus, institutorum omne genus moderatoribus, monialium antistitis praecepta, quatuor haec, quae magnopere nostra intersunt, prae oculis habeant:

a) Praesertim dum sacras peragunt dioecesium visitationes, sed etiam extra easdem, quoties casus ferat, per se aut per idoneas ac prudentes ecclesiasticas personas diligenter inquirent animadvertantque de visu quomodo in singulis nedum paroeciis sed et ecclesiis, oratoriis, etiam privatis, hoc iure fruentibus provisum sit securitati custodiae Ss.mae Eucharistiae et quoties comperiant non ea omnia concurrere, quae iure postulantur, eadem praecipiant quam cito exsequenda, brevi tempore ad id praestituto, sub poena multae pecuniariae et etiam suspensionis a divinis pro sacerdotibus aut a munere, pro gravitate culpa, ab iis incurrendae, quibus officium competit omnia securitatis praesidia subministrandi. Neque ab huiusmodi onere easdem personas relevent ex reddita forsan ratione quod nulla profanatio aut inconveniens in antecessum acciderit; quae enim infecta hucusque sunt, temporis decursu et hominum malitia, posthabitis necessariis cautelis, fieri possunt.

b) Quoties furta sacrilega quibus Ss.ma Eucharistia violatur in sua Dioecesi (quod Deus prorsus avertat) quacumque de causa acciderint, loci Episcopus vel per se, quod est optandum, vel per

⁸ E.mus Card. P. Gasparri, op. cit., II, 267, n. 999.

suae Curiae Officiale, ad in specialiter delegandum, oeconomium semper conficiat processum adversus parochum aliumve sacerdotem tam saecularem quam religiosum etiam exemptum Ss.mi Sacramenti custodiae praepositum, actaque processus idem Episcopus ad hanc S. Congregationem transmittat cum suo voto quo prae primis accurate describat eiusdem furti temporis et loci adiuncta, et dein, actis processus eiusdem prae oculis praesertim habitis, renuntiet cuius culpa aut neglegentiae culpabili admissum facinus sittribuendum atque poenas canonicas contra fontes infligendas proponat et huius S. Dicasterii mandata praestoletur.

c) Mature perpendant severitatem poenarum, quae can. 2382 statuuntur contra parochum, qui graviter neglexerit custodiam Ss.mae Eucharistiae etiam citra excessum huius violationis, quaeque usque ad paroeciae privationem progrediuntur; inspecto vero fine legis curent ut analogis poenis plectantur et alii ecclesiae rectores, congrua congruis referendo, qui graviter delinquant in arduo eis commisso munere obeundo, collatis ad id necessariis et opportunis facultatibus per hanc S. Congregationem, quatenus opus sit. Quibus aufugiendis poenis haud suffragatur causa forte a paroco aliisve, quibus SS. Species custodiendae incumbunt, allata qua tabernacula patentia relinquuntur clavesque in loco tuto non custodiantur alius sacerdotis incuria: ipsos enim manet diligens solersque cura sacrorum vasorum et Ss.mae Eucharistiae propriumque munus fideliter et vigilanter cavendi ne, divinis officiis absolutis, ciboria exponantur cuilibet iniuriae sacrilegaeque direptioni. Equidem est animadvertendum et in memoratum sacerdotem et in quemlibet alium huius neglegentiae reum similibus poenis, quippe qui occasionem tanto sceleri sua culpa dederint. Ut autem locorum Ordinarii poenis prosecute queant et delinquentes religiosos utriusque sexus etiam exemptos iuxta has apostolicas praescriptiones in negotio, de quo agimus, vi huius Instructionis facultates committimus necessarias cumulative cum eorum Superioribus religiosis Maioribus, quibus pariter haec S. Congregatio idem onus imponit, reservata tamen uni Episcopo facultate processum conficiendi, de quo sub litt. b) in casu ibi descripto.

d) Diligenter inquirent utrum ecclesiae et oratoria quibus Ss.mae Eucharistiae asservatio iure communi (cfr. can. 1265 § 1

n. 1, 2) non competat, hac facultate polleant ex apostolico indulto per Breve in perpetuum aut per rescriptum ad tempus concessum: quoties vero compererint hoc privilegium legitimo iure non esse suffultum, tamquam abusum satagant remove. Praeterea, ne se nimis faciles praebeant in suscipiendis et commendandis precibus pro impetranda facultate asservandi Ss.mam Eucharistiam in locis, quae de communi iure eadem carent, immo abstineant prorsus, nisi gravissimae causae intersint, praesertim in privatis oratoriis et ecclesiis a domibus fidelium nimis dissitis, in desertis montibus magnisque camporum spatiis sitis, quibus non suppetant ea omnia quae pro fidei et tutissima custodia SS. Specierum requiruntur. Tolerabilius sane erit ut quandoque etiam notabili fidelium parti commodum non praebeatur Ss.mae Eucharistiae adorandae, quam ut Eadem exponatur sat probabili periculo profanationis. Immo et potestas hisce litteris committitur Exc.mis Episcopis locorumque Ordinariis revocandi facultatem asservationis Eucharistiae in ecclesiis et oratoriis, etiam privatis, quae hoc apostolico privilegio per indultum fruuntur, quoties adnotent aut graves abusus intercessisse aut non omnes concurrere conditiones pro segura custodia, reverentia cultuque debito erga Ss.mum Sacramentum.

Hae sunt canonicae normae potioresque cautela, quas huic S. Congregationi visum est locorum Ordinariis praecipere ut vicissim parochis ceterisque Ss.mi Sacramenti custodibus pressius commendent executioni tradendas ad quoslibet convellendos abusus, si qui irrepserint, et, quamvis desint, ad eosdem praecavendos: aliae, quae pro temporum et locorum adiunctis magis idoneae videantur ad eundem finem aptius attingendum, eorundem Pastorum zelo sollertique industriae relinquuntur. Eos igitur, his praesidiis adiutos, in Domino deprecamur et obtestamur ut omnibus viribus contendant ad efficaciter Ss.mam Eucharistiam tutandam et impia scelestorum hominum molimina arcenda ab eodem Sacramento *«quo nihil dignius, nihil sanctius et admirabilius habet Ecclesia Dei, cum in eo contineatur praecipuum et maximum Dei donum et ipsemet omnis gratiae et sanctitatis fons, auctorque Christus Dominus»*.⁹ Id quidem erit Ipsis eorumque sacerdotibus et fidelibus pignus indeficiens supernae divinae protectionis.

⁹ Rit. Rom., tit. IV, cap. I, n. 1.

Ss.mus Dominus Noster Pius divina Providentia Pp. XI, in audientia Exc.mo Secretario H. S. C. die 7 Maii a. 1938 concessa, praefatam Instructionem, ab EE. PP. in plenario Conventu diei 30 Martii anni eiusdem probatam, benigne confirmare et Auctoritate Sua Apostolica ratam habere dignatus est, mandans ut Instructio eadem in officiali Commentario *Acta Apostolicae Sedis* publici iuris fiat et ab omnibus Ordinariis tum locorum tum personarum aliisque, ad quos speciatim spectat, religiosissime servetur, contrariis quibuscumque minime obstantibus.

Datum Romae, ex aedibus S. C. de Disciplina Sacramentorum, in festo Ascensionis Domini a. 1938.

D. Card. JORIO, *Praefectus*.

L. † S.

F. Bracci, *Secretarius*.

ŚW. KONGREGACJA SEMINARIÓW I UNIWERSYTETÓW.

62.

Pismo do rektorów wszystkich uniwersytetów katolickich, zalecające wystąpienie przeciw teoriom rasizmu.

Rzym, 13 kwietnia 1938.

Wasza Magnificencjo!

W ubiegłym roku w wigilię święta Narodzenia Pańskiego Najwyższy nasz Pasterz i szczęśliwie nam panujący Papież mówił do prześwietnego Kolegium Kardynałów i prałatów Kurii Rzymskiej w słowach smutnych o poważnych prześladowaniach, które — jak każdy to wie — godzą w Kościół Katolicki w Niemczech. Co zaś najbardziej i najboleśniej dotknęło serca naszego Ojca św., to fakt, że dla usprawiedliwienia się przytacza się przy tym bezwstydną oszczerstwa i że, szerząc dokoła bardzo zgubne poglądy, przedstawia się jako naukowe, choć niesłusznie to miało noszą, by wykołajać umysły i z dusz usuwać prawdziwą religię.

Św. Kongregacja zachęca przeto uniwersytety i wydziały katolickie, by użyły wszelkich trudów i wysiłków ku obronie prawdy przed czyniącymi postępy błędami.

W tym celu muszą profesorowie zaczerpnąć, o ile możliwości, broni z biologii, historii, filozofii, apologetyki i nauki prawa oraz moralności, aby mocno i rzeczowo obalić następujące całkowicie fałszywe twierdzenia:

1. Rasy ludzkie przez swą wrodzoną i nieodmienną naturę tak dalece różnią się między sobą, że najniższą z ras ludzkich większy dzieli przedział od rasy wyższej, niż różnica z wyższym gatunkiem zwierząt.

2. Siła rasy i czystość krwi muszą we wszelki możliwy sposób być zachowane i pielęgnowane; wszystko, co do tego celu zmierza, jest przeto już jedynie dobrym i zezwolonym.

3. Ze krwi, w której zawarta jest istota rasy, wypływają wszystkie duchowe i moralne właściwości człowieka jako z najdoskońalszego źródła.

4. Najgłówniejszym celem wychowania jest rozwijać istotę rasy i rozpalać dusze gorejące miłością dla własnej rasy, będącej dobrem najwyższym.

5. Religia podporządkowana jest prawu rasy i musi do niego się stosować.

6. Pierwszym źródłem i najwyższą miarą całego porządku prawnego jest instynkt rasowy.

7. Nie ma nic prócz jednego kosmosu lub jednego wszechświata, jednego żywego bytu; wszystkie rzeczy, łącznie z człowiekiem, są niczym innym jak różnorodnymi formami przejawiania się tego żywego wszechświata, zjawiskami, które rozwijają się w ciągu długich okresów.

8. Jednostki ludzkie istnieją tylko przez państwo i dla państwa; wszelkie prawo, które one posiadają, wyprowadza się wyłącznie z faktu, że prawo to udzielonym zostało przez państwo.

Każdy do tych niebezpiecznych teorii łatwo może dołączyć inne.

Nasz Ojciec św., prefekt Św. Kongregacji, jest przekonany, że Wasza Magnificencja niczego nie zaniecha, by to, co przez Św. Kongregację w niniejszym liście zostało przepisane, do całkowitego doprowadzone było sukcesu.

Z należnym poważaniem oddany w Chrystusie

(—) *Ernesto Ruffini*, sekretarz.

**Pismo do J. Em. Księdza Kardynała Aleksandra Kakowskiego
w sprawie Synodu Plenarnego.**

SEGRETERIA DI STATO

Del Vaticano, die 15 Maii 1938.

di Sua Santità

N. 1760/38.

E.me ac Rev.me Domine mi Obs.me.

Ut meum officium poscebat, sedulo Beatissimo Patri exposui ea omnia, quae de Poloniae Praesulum coetu istic ad Concilium plenarium promulgandum coacto mihi scripsisti.

Hisce ex nuntiis hausit Sanctitas Sua haud parva et pauca argumenta laetandi, cum vestram viderit evigilare sollicitudinem et curam, ut religio adversus vestras hostium insidias muniatur, consiliorum robore foveatur, inceptorum utilitate ad augescen-tem splendorem provehatur.

Placet Augusto Pontifici aliqua a vobis pertractata praecipue attingere, quibus impensum est adhibendum studium, quoniam haec maioris sunt momenti. Id autem quod ad causam socialem pertinet iure ceteris est antelatum quaestionibus, quia huius nequit sine discrimine differri solutio. Non sufficit tantum infractas vel oblitteratas christianae disciplinae leges in re sociali conqueri; has oportet singulos, ubivis uniuscuiusque versatur opera. servare et vereri, oportet pontificii magisterii documenta praesertim Encyclicas „Rerum Novarum“ et „Quadragesimo Anno“ per Actionem Catholicam ope scriptionis, dissertationum, coetuum illustrare, enucleare, provulgare, ita ut nemo ignoret formam, qua convenit christianam civitatem ordinari, civium officia et iura, iustas laboris pactiones, conditiones, mercedes et id generis alia.

Est autem alterum quod vobis sumopere cordi est: sacrorum alumnorum in parvis Seminariis dilectus. Proh dolor! Tenuatur istic agmen eorum, qui ecclesiasticae militiae mancipandi sunt, dum torpescit religionis amor et incolentior fit adversariorum audacia. Quemadmodum nequit nationibus malum obtingere maius, quam si levitarum tribus impar est divini ministerii necessitatibus, ita affulget Ecclesiae felicioris aevi spes, si sacra

iuventa virtutis laude, doctrinae instructu strenue agendi voluntate et numero quoque pollet.

At floret penes vos quod praeter cetera bona et Seminariorum sorti efficaciter prospiciet: Actio nempe catholica, quae sacerdotali ordini solet multos egregiosque e suo gremio affere. Actio autem catholica faustis istis invalescit incrementis, in compluribus dioecesibus conditis etiam Institutis, ubi eius moderatores exquisitum opportunumque cultum recipiunt, eademque christinae sapientiae salubres latices familiis, civium classibus, legibus disciplinis infundet.

Sanctitas Sua multa eliciens vota, ut ea quae bene statuistis strenue in rem deducantur, coelestia auxilia et lumina tibi celestisque Poloniae Praesulibus invocant inque horum pignus Apostolicam Benedictionem impertit, quam gregibus quoque vestris praetendit.

Interea maxima cum veneratione manus tuas deosculor ac me profiteor.

Eminentiae tuae

humillimum ac devotum servum verum

E. Card. Pacelli.

Emo ac Rev.mo Domino
Domino Card. Alexandro Kakowski
Archiepiscopo Varsaviensi.

ROZKAZY ORDYNARIUSZA POŁOWEGO W. P.

ROZPORZĄDZENIA.

64.

Żołnierze obrony narodowej, rezerwiści i ochotnicy — pogrzeby.

W związku z rozkazem Pana Ministra Spraw Wojskowych w sprawie pogrzebów żołnierzy obrony narodowej, rezerwistów i ochotników, (Dz. Rozk. nr 11/38, poz. 121 *), wyjaśniam, że żołnierze obrony narodowej, rezerwiści i ochotnicy, zmarli w czasie pełnienia służby w obronie narodowej lub z przyczyn ze służbą związanych, mają prawo do pochowania na cmentarzach wojskowych.

*) Patrz poz. 69 niniejszego Rozk. Wewn.

Korespondencja w sprawach zezwoleń na Msze polowe, zezwoleń na pogrzeby samobójców, zaproszeń na uroczystości pułkowe itp.—przesyłanie za pośrednictwem administratorów parafii wojskowych.

Polecam wszystkim podległym mi Księżom Kapelanom wojskowym, by, powołując się na niniejszy rozkaz, urzędowo powiadomili komendantów garnizonów, dowódców formacji (równorzędnych), znajdujących się na terenie ich wojskowych parafii, że wszelkie pisma do Biskupa Polowego w sprawach zezwoleń na Msze polowe, zaproszeń na uroczystości pułkowe, zezwoleń na pogrzeby samobójców, należy skierowywać do Biskupa Polowego nie wprost, lecz za pośrednictwem właściwego administratora parafii wojskowej.

W nagłym, nie cierpiącym zwłoki wypadku pisma dotyczące wymienionych spraw przesłać może kapelan pomocniczy, a w jego braku miejscowy duszpasterz, mający pieczę nad oddziałem wojskowym.

Pominięcie wskazanej niniejszym rozkazem drogi zwracania się do mnie w wymienionych sprawach spowoduje jedynie opóźnienie w wydaniu przeze mnie decyzji, którą w każdym poszczególnym wypadku uzależniam od nadesłania mi przez Księży Kapelanów dokładnej i wyczerpującej relacji.

Zechcą przeto Księża Kapelani, świadomi swej odpowiedzialności, zawsze dokładnie sprawdzić na miejscu, czy wszystkie przepisy prawne i inn. są zachowane i zgodnie z rzeczywistością przesłać mi swoją opinię.

ZARZĄDZENIA.

66.

Tematy konferencji dekanalnych — wyznaczenie.

Do Księży Dziekanów O. K.

Jako temat najbliższych konferencji dekanalnych wyznaczam „Uchwały Synodu Plenarnego w Polsce“, ze specjalnym uwzględnieniem rozdziałów II i III (de clericis).

Wycieczka do Rzymu podoficerów — polecenie.

Za zezwoleniem Pana I Wiceministra Spraw Wojskowych, Wojskowy Instytut Naukowo-Oświatowy M. S. Wojsk. przy współudziale redakcji „Wiarusa“ organizuje w pierwszej połowie października dla podoficerów i ich rodzin 8-dniową wycieczkę do Rzymu z krótkim pobytem w Wiedniu i Wenecji. W wycieczce mogą wziąć udział podoficerowie zawodowi i nadterminowi, członkowie ich rodzin, urzędnicy i pracownicy instytucji wojskowych i państwowych oraz osoby im towarzyszące. Przypuszczalny koszt wycieczki wyniesie około 200 zł od osoby.

Wycieczka może dojść do skutku tylko przy odpowiedniej liczbie zgłoszeń. Ze względów organizacyjnych, aby można było uruchomić specjalny pociąg popularny, jako minimum ustalono liczbę zgłoszeń na 300 osób.

Należy podkreślić specjalny charakter tej wycieczki. Będzie to pierwsza wycieczka za granicę podoficerów armii Odrodzonej Polski, a w programie jej przewidziana jest audiencja u Ojca Świętego, którego serdeczne i gorące uczucia, jakie żywi dla polskiego żołnierza znane są powszechnie. Pożądane jest więc, aby w wycieczce wzięło udział jak najwięcej osób i aby wypadła ona jak najokazalej.

Bliższe szczegóły dotyczące wycieczki znaleźć można w Nr 33/38 i 34/38 „Wiarusa“.

Wycieczkę tę Księża Kapelani polecają gorąco z ambony i w rozmowie prywatnej.

STWIERDZENIA.

68.

Zgon.

Ś. p. ks. Józef Żelaznowski, st. kapelan, administrator parafii wojskowej w Częstochowie, zmarł dn. 16 września 1938 r.

69.**Żołnierze obrony narodowej, rezerwiści i ochotnicy — pogrzeby.**

(Dz. Rozk. nr 11/38, poz. 121; Dep. Piech. 3310 O. N.)

Postanowienia zawarte w Dz. Rozk. nr 32/25 poz. 326 — mają również zastosowanie do żołnierzy obrony narodowej, rezerwistów i ochotników, zmarłych w czasie pełnienia służby w obro-
nie narodowej lub z przyczyn ze służbą związanych.

Jednocześnie zezwalam na stosowanie powyższych postanowień w stosunku do żołnierzy obrony narodowej rezerwistów i ochotników zmarłych poza służbą, o ile to nie pociąga za sobą kosztów na rachunek skarbu państwa.

70.**Podawanie tytułów oficerów służby stałej przy podpisach.**

(Dz. Rozk. nr 10/38, poz. 104; B. Pers. 1004).

W związku z wejściem w życie rozporządzenia ministra spraw wojskowych z dnia 9.IX.1937 r. w sprawie wykonania dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12.III.1937 r. o służbie wojskowej oficerów (Dz. Rozk. nr 13/37 poz. 164), zarządzam co następuje:

W korespondencji służbowej, dotyczącej spraw personalnych, należących do kompetencji Biura Personalnego M. S. Wojsk. np. przeniesienia, mianowania na wyższy stopień i na stanowiska, zezwolenia na zawarcie małżeństwa, wyjazdu za granicę, należenie do stowarzyszeń, wykonywanie zajęć ubocznych itp., należy używać pełnego tytułu oficera w skrócie, określonego w § 3 cytowanego wyżej rozporządzenia (zał. nr 1, tabela tytułów oficerów).

W korespondencji służbowej w pozostałych sprawach oraz na pieczętkach podpisowych lub maszynowym powtórzeniu podpisu, albo przy podpisie w przypadku, gdy oficer jest składającym meldunek, a nie używa pieczętki podpisowej — należy wymieniać przy nazwisku oficera tylko stopień wojskowy i ewent. tytuł naukowy.

Oficerowie korpusów osobowych: audytorów, kontrolerów, weterynarii oraz grup lekarzy i farmaceutów korpusu osobowego zdrowia muszą wymieniać przy podpisie obok stopnia wojskowego także i korpus osobowy względnie grupę, do której należą, podpisując takie dokumenty urzędowe, do których ważności konieczne jest określenie przez podpisującego charakteru, w jakim dokument podpisał, a zatem i jego przynależności do odpowiedniego korpusu osobowego względnie grupy (np. oficerowie korpusu osobowego audytorów — wyroki, oficerowie grupy lekarzy korpusu osobowego zdrowia — świadectwa lekarskie itp.).

Jeżeli korespondencja służbowa określona w ust. 1 dotyczy oficerów korpusu osobowego administracji posiadających prawo do tytułu rotmistrza, należy wymienić również korpus osobowy w skrócie (rtm. X. Y. korp. osob. adm.).

PRZEDRUKI.

71.

Sąd uznaje świadectwo ubóstwa wystawione dla parafii przez Kurie Diecezjalną.

(„Wiadomości Diecezjalne“. Organ Kurii Diecezjalnej w Katowicach, 1938 r. Nr 6/7. str. 256 i nast.).

Pewnej parafii wystawiła Kuria Diecezjalna w sprawie gruntowej zaświadczenie, że dochody parafii tej nie przewyższają etatowych wydatków. Sąd Grodzki zaświadczenia tego nie przyjął, podając „że zwrot kosztów . . . zarządzony być może tylko w razie przedłożenia odpowiedniego zaświadczenia wystawionego przez Urząd Wojewódzki Śląski, a to z uwagi na niezmieniony dotąd przepis § 8 ust. 4 po-pruskiej ustawy o kosztach sądowych“.

Ponieważ według art. 25 Konkordatu wszystkie ustawy, sprzeczne z postanowieniami Konkordatu, tracą moc prawną, a przepis § 8 ust. 4 o kosztach wypływał z nadzoru państwa nad administracją Kościoła, wniósł ks. proboszcz przeciwko takiej decyzji sądu zażalenie z wnioskiem o przedłożenie sprawy Sądowi Okręgowemu do decyzji.

Sąd Okręgowy w Katowicach, rozpatrzywszy sprawę, wydał w dniu 26.I.1938 pod I Cz. 1515/37 następującą uchwałę:

„1. Zażalenie uwzględnia się i zleca się Wydziałowi Hipotecznemu Sądu Grodzkiego w Mikołowie odstąpić od wymogu przedłożenia zaświadczenia w myśl § 8 ust. 4 po-pruskiej ustawy o kosztach sądowych.

2. Kosztów niniejszej uchwały nie policza się.

U z a s a d n i e n i e.

Z intencji art. XXV konkordatu zawartego dnia 10 lutego 1925 r. pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską wynika, że dla zwolnienia kościołów od opłat sądowych w postępowaniu niespornym wystarczy zaświadczenie władzy duchownej, powołanej do zatwierdzenia budżetu jednostki prawa kanonicznego, tj. władzy kościelnej metropolitalnej, zwłaszcza, że w myśl art. I i XVI konkordatu Kościół uzyskał swobodną administrację, skoro zatem zarząd jego sprawami i majątkiem oraz budżetowość nie stoją pod ingerencją i nadzorem władzy państwowej, ta ostatnia nie jest w możności wydawać zaświadczeń o dochodach i majątkach danej jednostki prawa kanonicznego.

Orzeczenie o kosztach opiera się na § 108 pruskiej ustawy o kosztach sądowych“.

Biskup Polowy Wojsk Polskich.

Warszawa, dnia 28 września 1938 r.

OBWIESZCZENIE.

Modlitewniki żołnierskie.

Redakcja czasopisma podoficerskiego „Wiarus“ wydała książeczkę do nabożeństwa dla żołnierzy p. t. „Modlitewnik Żołnierza“. By choć częściowo pokryć koszty następnego nakładu, Redakcja „Wiarusa“ sprzedaje obecnie 1 egzemplarz po 10 groszy. Zamówienia należy skierowywać wprost do Redakcji „Wiarusa“ i tam przekazywać należność.

Adres Redakcji „Wiarusa“: Warszawa, Nowy Świat 23/25.
Konto PKO. 22.144.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

T R E Ś Ć.

Str.

KAZANIA I PRZEMÓWIENIA:

„Wiara i czyn w służbie żołnierza polskiego“. Przemówienie na d. 15.VIII. Ks. dr. F. Skalski	359
---	-----

POGADANKI:

„Stan wojskowy w świetle wiary“. Pogadanka z rekrutami. Ks. F. Juszczyk.	362
„Praktyki religijne w wojsku“. Pogadanka z rekrutami. Ks. F. Juszczyk.	374

KRONIKA DUSZPASTERSTWA WOJSKOWEGO	387
---	-----

Ks. dr FRANCISZEK SKALSKI

Kapelan W. P.
Grudziądz

WIARA I CZYN W SŁUŻBIE ŻOŁNIERZA POLSKIEGO.

Kazanie wygłoszone do Pomorskiej Brygady Kawalerii
w dn. 15.VIII.1938 r. podczas Mszy polowej w Wejherowie.

*„Maryja najlepszą częśćkę obrała, która od niej
odjęta nie będzie”. (Łk. 10, 42)*

Drodzy Bracia, Żołnierze!

W dniu wielkiej rocznicy zwycięstwa nad Wisłą przeżywamy wspomnienie dwóch epok dziejowych.

Epokę pierwszą rozpoczął Chrobry Bolesław, który, zakreślając Szczerbcem szerokie granice Państwa na Wschodzie, polecił w nurtach rzeki Dniepru wbić słupy graniczne.

Początek epoce drugiej dał Marszałek Piłsudski, opierając mocarnym ramieniem granice nowej Polski o wybrzeże Bałtyku. Wskazał przez to przyszłym pokoleniom na rolę, jaką Naród odegrać powinien na bezkresnych obszarach mórz i oceanów.

Na rozległym widnokregu tych idei mocarstwowych oparł się wspinały firmament dziejów Narodu.

Na tęczowej płaszczyźnie tego firmamentu znalazły swoje odbicie znojne trudy i ofiarne wysiłki żołnierza polskiego.

Już u progu naszej historii, na Psim Polu pod Wrocławiem, roztacza się obraz bitwy, która skończyła się z fatalnym dla Niemców wynikiem. Z kolei taśmę wieków na podobieństwo błyskawic oświetlają: Płowce, Grunwald, Kircholm, Kłuszyn, Chocim, Smoleńsk, Jasna Góra, Wiedeń i żywy w pamięci każdego „Cud nad Wisłą”.

Te zwycięstwa — to pioruny, ramieniem żołnierza wykute, dające światu przestrozę, że Naród nasz nawet po okresach słabości zawsze nad wrogiem odnosić będzie zwycięstwa.

Kto próbuje wnikać w treść duszy żołnierza polskiego łatwo spostrzega, że jej przymiotem szczególnym jest wiara religijna, owiana kultem do Matki Najświętszej.

Złotą nicią snuje się ten motyw na kanwie dziejów naszej siły zbrojnej.

Już za Mieszka I rycerstwo podczas Ewangelii prezentuje broń na znak męskiej gotowości walki w obronie prawd wiary. Pierwsza na ziemiach polskich świątynia zostaje wzniesiona pod wezwaniem Wniebowzięcia Matki Najświętszej. Husaria na polach Grunwaldu zrywa się do boju z pieśnią „Boga Rodzica“ na ustach. Jan Sobieski, którego geniusz wojskowy uznawał świat cały, słynną wyprawę wiedeńską poprzedza pielgrzymką na Jasną Górę. Piłsudski, podejmując wielkie dzieło stworzenia siły zbrojnej, a potem budując Polskę nową, nie rozstaje się z wizerunkiem cudownego obrazu Ostrobramskiej Panienki. Gdy zaś w Polsce Odrodzonej obce agentury wiarę świętą zaatakują, żołnierz, jakby na znak protestu, na wielu sztandarach pułkowych obraz Matki Najświętszej umieszcza.

W ciągu wieków zmienił się mundur i rynsztunek bojowy. Obok szabli i lancy zjawił się karabin i granat; skrzydła husarskie zastąpiły drelichy, ale dusza żołnierza pozostała bez zmiany. Jak przed wiekami, podobnie i dzisiaj z jego piersi płynie pieśń wspaniała: „Boga Rodzica Dziewica, Bogiem sławiona Maryja!“

„Gaude Mater Polonia, prole foecunda nobili! — Raduj się Matko Polsko, że takie wydajesz dzieci“ — takiego żołnierza, który wiarę Ojców uważa za część najlepszą i ceni ją ponad życie.

Bo nieomylnym swoim instynktem wyczuwa żołnierz, że w zmiennych kolejach losu, jakie Naród przeżywa, wiara jest niezastąpioną ostoją.

I nie potrzeba nam szukać daleko dowodów tej prawdy.

Na wasze święto przybyli z Wejherowa i dalekich okolic w imponującej liczbie Kaszubi.

Popatrzcie na steranych wiekiem obywateli. Ich bruzdami poorane twarze zdradzają głębokie wzruszenie, a w niektórych oczach perli się łza.

Jak to? Ten twardy Kaszuba wzruszony?

Tak! Rozrzewnia się szczerze na widok twojego munduru, bo w tobie, kochany Żołnierzu, widzi koronę swoich walk nadludzkich z zaborcą na przestrzeni półtora stulecia.

I czegoż to nie próbował zaborca, by z duszy Kaszuby wyrwać z korzeniem poczucie polskości.

Z właściwym sobie uporem dążył do celu usuwając mowę polską ze szkoły i urzędów państwowych. Z roku na rok pomniejszał siłę gospodarską polskiego Kaszuby, zostawiając mu

w wielu wypadkach tylko tyle gruntu, ile było potrzeba na postawienie „czechy“ rybackiej. A w końcu, gdy mniemał, że cios śmiertelny został zadany, ogłosił światu, że lud kaszubski nie ma nic wspólnego z polskością.

Mimo to dusza Kaszuby pozostała nietknięta. U jej bram spiżowych wiła się w bezsile przemoc zaborcy. I czymże zasiliał tę duszę, pozbawioną najprostszych środków pielęgnowania narodowej kultury?

Oto w jej sanktuarium, w atmosferze rodzinnego ogniska i półmroku świątyni rozlegał się szept pacierza odmawianego po polsku.

Ten polski pacierz był „częstką najlepszą“, której kaszuba nikomu nie oddał. Ta kierowana do Stwórcy ufna modlitwa zachowała w nim przeświadczenie niezłomne, że „Nigdy do zguby nie przyjdą Kaszuby“. Ten polski pacierz był małą iskierką, która przed laty 18-tu w pamiętnych dniach Lutego wybuchła płomieniem entuzjazmu na powitanie wkraczających nad Bałtyk polskich żołnierzy.

Takim to pokarmem zasila wiara żywy organizm naszego Narodu.

Tę prawdę dziejową przeżył w sobie głęboko Naczelny Wódz. Jako z krwi i kości Polak i żołnierz polecił, by Święto Żołnierza odbywało się w dniu dzisiejszym nie tylko dlatego, że to rocznica zwycięstwa nad wrogiem, ale również dlatego, bo to uroczystość Matki Najświętszej.

W tej historycznej decyzji zawiera się rozkaz, byś służbę żołnierską pełnił w duchu łączenia wiary i czynu. „Wszystko cokolwiek czynicie — na chwałę Bożą czyńcie“ (I Kor. 10, 31).

„Ufaj mi synu. Jeśli wytkniesz sobie drogę a prostą — to choćby na słońce zalecisz, często na krzyżu lub grobie odpoczywając. Lećże więc bez końca a będziesz chodził w anielskiej ozdobie, jako Ojczyzny i Wiary obrońca. (Mickiewicz).

Bracie Żołnierzu! W dniu twego święta wspomnij na cnoty, jakie przekazały ci w spadku pokolenia rycerskie i zbrojnym ramieniem wspierając Polskę w Jej pochodzie do wielkich przeznaczeń tak żyj i pracuj, tak walcz i zwyciężaj, aby przyszłe pokolenia Narodu mogły o tobie powiedzieć:

*„Orla twych lotów potęga,
a jako piorun twe ramię!“ (Słowacki)*

Amen.

POGADANKI.

Ks. FRANCISZEK JUSZCZYK

Proboszcz W. P.

Włocławek

STAN WOJSKOWY W ŚWIETLE WIARY.

Pogadanka z rekrutami.

Wstęp.

a) Powitanie.

Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus!

Czołem, Żołnierze!

Ludzie dobrze wychowani, kiedy spotykają się po raz pierwszy ze sobą, przedstawiają się jedni drugim, mówiąc kim są.

I ja, Żołnierze, jestem obowiązany wam się przedstawić przy pierwszym naszym spotkaniu.

Z rozkazu, jaki wam odczytano, dowiedzieliście się, że dziś będzie miał pogadankę „ksiądz kapelan“.

Otóż ja jestem właśnie tym kapelanem.

Bardzo wielu z was, może nawet wszyscy, jak tu jesteście zebrani, przed odejściem do wojska przystąpiło w swojej miejscowości rodzinnej do spowiedzi i Komunii św., tak jak na polskiego młodzieńca przystało. Bo myśleliście sobie, a może i mówiliście do drugich:

„Z Bogiem, z Bogiem każda sprawa!

— Tak mawiali starzy! —

Gdy pomocy Boskiej wezwiesz,

Wszystko ci się zdarzy!“

Pożegnaliście się z waszym księdzem proboszczem a potem z rodziną, ze znajomymi i przyszedliście tutaj do wojska na wezwanie Matki Ojczyzny.

Z rąk księdza proboszcza waszego, ja was, Żołnierze, przejmuję.

Witam was dziś bardzo serdecznie!

Na cały czas waszej służby wojskowej będę waszym duszpasterzem i jednym z waszych wychowawców, tak w kościele, jak i w koszarach.

Koszary — to szkoła, której na imię „Szkoła Obrońców Ojczyzny“.

W tej szkole waszymi nauczycielami będą wasi dowódcy.

Kształcić będą oni wasz umysł, dając wam wiedzę woj-skową.

Kształcić będą i waszą wolę przez posłuszeństwo.

Mięśnie — przez gimnastykę.

Nerwy — przez musztrę i ćwiczenia.

Ja będę wychowywał waszą duszę, a w niej przede-wszystkim wolę.

Aby coś wykonać, muszę to chcieć wykonać, nie z musu, jak niewolnik, ale muszę to umiłować.

Umiłowanie wypływa ze serca. Będę więc kształtował i roz-wijał wasze serca, bo serce jest ogniskiem miłości Boga i Ojczyzny.

Żołnierz może nawet nie mieć zbyt wielkiego rozumu, ale ma on serce, ręce i nogi. I gdy serce ohołotne, to ręce i nogi wyko-nają w potrzebie nakazaną im pracę.

Tak broniły Lwowa małe dzieci, zaledwie mogące udźwignąć karabin.

Jak na wojnie poznawało się niezawodnie po medaliku, czy szkaplerzu na piersiach, że jest jakiś żołnierz katolikiem, tak i Ojczyzna będzie poznawała w was, żeście Jej synami po wa-szym sercu.

I nie trzeba będzie lepszej legitymacji, jak kiedy zapytany „kim jesteś“, rozepniesz twój mundur i wskażesz na serce: „Słu-chaj! To serce moje mówi każdym swym uderzeniem, że jestem polskim żołnierzem!“

Będę dokładał do tego ogniska waszego serca drewniek, już choćby z mojego zapału, aby to serce wasze płonęło coraz po-tężniej, aby w duszy waszej było jaśniej i przed Bogiem i przed obliczem Rzeczypospolitej.

Cieszymy się wszyscy z waszego przybycia!

Cieszy się Ojczyzna, nasza wspólna Matka. Mówi ona wszyst-kiem: „To idą moi najlepsi synowie!“

Cieszą się postacie, które tu na tej ścianie widzimy:

Chrystus, na krzyżu królujący w salach żołnierskich, zdaje się mówić: „To — nowi obrońcy wiary!“

Cieszy się Pan Prezydent, jako Najwyższy Zwierzchnik Sił Zbrojnych.

Cieszy się i Naczelnny Wódz, Pan Marszałek Śmigły-Rydz, na którego barkach spoczywa dziś obrona Polski.

Witają was radośnie nawet te martwe ściany koszar, które z chwilą waszego przybycia ożyły.

Cieszą się starzy i młodzi.

Bo kim wy jesteście?

Odpowiecie: „My — Polacy!”

O tak! Cała Polska i cały świat już wkrótce za was na to pytanie odpowie:

„To — Polacy! Kochani, dzielni, polscy żołnierze!”

b) Zapoznanie się.

A teraz chciałbym się od was dowiedzieć, kim wy jesteście?

Chcę wiedzieć, ile mam u siebie nowych owieczek!

Kto z was jest religii rzymsko-katolickiej? Ręka do góry!
A kto religii grecko-katolickiej? Ręka do góry! Teraz powiedzcie mi, z jakich stron pochodzicie?

(Kapelan pyta według województw i powiatów).

Chcę wiedzieć również, jakiej narodowości jesteście.

Powiedzcie mi jeszcze, jakie zajęcie mieliście w cywilu.

Kto z was uczęszczał do szkół średnich?

Kto ukończył szkołę powszechną?

Kto z was słabo czyta?

Kto nie umie czytać wcale?

(Kapelan notuje sobie podawane szczegóły. Ułatwi mu to pracę pogadankową i duszpasterską).

Poznaliśmy się teraz wzajemnie. Możemy więc rozmawiać ze sobą, jak dobrzy znajomi.

Zbliża nas do siebie wspólna służba. Ja jestem kapłanem Chrystusowym, więc jak gdyby oficerem Chrystusowym. Wyście żołnierzami Chrystusowymi.

Kiedy to zapisano was pod sztandar Chrystusa?

Tak! Na Chrzcie św.

Łączy nas również wspólna, a bardzo zaszczytna służba Ojczyźnie.

Ja służę Ojczyźnie jako kapelan wojskowy, a wy, młodszy moi bracia, jako żołnierze.

Spodziewam się, że w tej wspólnej służbie będziemy się wzajemnie rozumieli, jako bliscy sobie. Ja w was będę szukał oparcia w mej pracy, a zarazem sam chcę być i będę dla was oparciem.

Rozpaczynam dziś w Imię Boże tę pracę nad wami od mej pierwszej z wami pogadanki, czego nas uczy nasza święta wiara o stanie wojskowym.

Przykład.

Pytał się raz kapelan wojskowy starszego wiekiem podoficera, co on takiego czynił, że przez cały czas swej służby wojskowej pozostał wzorowym żołnierzem. Odpowiedział ten podoficer w ten sposób:

„Starałem się ująć wszystkie moje zajęcia z punktu widzenia religijnego. Tak więc, gdy otrzymywałem rozkazy od przełożonych, myślałem sobie, że są oprócz ludzkich i rozkazy Boże, a więc Boże przykazania. Jeśli więc słucham ludzi, słuchać muszę i Boga.

Co więcej: w rozkazach ludzkich widziałem rozkazy Boga. Spełniałem więc wszystkie moje obowiązki, nawet najmniejsze, z taką samą dokładnością, jak wtedy, gdy jako mały chłopiec służyłem do Mszy św.

Myślałem sobie też codziennie przy wieczornym apelu wojskowym, że i dla mnie nadejdzie wieczór życia. Że zagra mi kiedyś trąbka na sen dla ciała, a dla duszy — do ostatniego mego raportu przed Najwyższym Wodzem, tj. przed Bogiem moim i Sędzią.

I te właśnie poważne myśli chroniły mnie zawsze od złego“.

Tak i ja, Żołnierze, będę się starał w moich pogadankach ujmować wasze obowiązki żołnierskie z punktu religijnego. To znaczy: mówiąc o tych obowiązkach, będziemy zawsze pytali, co o tym sądzi Bóg, co o tym uczy nas nasza święta wiara?

I dziś we wstępnej pogadance przypatrzymy się, jak wspominałem, czego uczy nas wiara o stanie wojskowym.

Służbę wojskową przedstawiają sobie ludzie niekiedy w najczarniejszych barwach. Może i was straszili jacyś koledzy wojskiem, jak nieraz straszy się małe dzieci kominiarzem. Może i sami narzekaliście: „Kto też to wojsko wymyślił na utrapienie ludzkie!“

Przypatrzymy się więc dziś z bliska i gruntownie tej nowej dla was służbie.

Opowiem wam dziś:

- a) jak patrzy Bóg na stan wojskowy w ogólności?
- b) czym jest wojsko polskie w planach Bożych?
- c) kim ma być każdy z was?

Za uwagę i dobre odpowiedzi otrzymacie nagrodę i to na cały czas waszej służby wojskowej.

Tą nagrodą będzie dla was łatwość wykonywania waszych obowiązków. Służba wasza nie będzie wam nigdy nieznośnym ciężarem.

**1) Stan
wojskowy
w oczach
Boga.**

Zajmiemy się teraz pierwszym pytaniem:

1) Jak patrzy Bóg na stan wojskowy w ogólności?

a) W ogólności.

Na świecie, jak wiadomo, są różne stany, czyli zawody.

Wyliccie mi, jakie znacie stany!

Jest zatem wśród stanów i stan wojskowy.

Jak dawny jest jego początek?

Jakie to było pierwsze wojsko, zanim jeszcze Pan Bóg stworzył ludzi?

Kto mi powie?

(Gdyby nikt nie wiedział, daje kapelan pytanie pomocnicze:)

Kto to jest św. Michał Archanioł?

Pierwsze wojsko zatem było niebieskie.

W czyjej obronie stanęła armia dobrych aniołów?

Jak się zakończyła bitwa na niebie?

Stąd Kościół katolicki daje św. Michała Archanioła wojsku jako Patrona na znak, że wojsko ma walczyć w pierwszym rzędzie o cześć należną Bogu, o prawo Boże.

Bitwę tę przedstawił Duch św. w Księdze Objawienia, czyli Apokalipsie św. Jana (12, 7-9).

Musiła to być potężna walka, jeśli zli aniołowie odważyli się podnieść bunt przeciw Bogu, któremu są posłuszne błyskawice, grzmoty i pioruny.

W czasie wojny światowej, gdy w czasie huku armat powstała w powietrzu burza z piorunami, zagłuszały armaty niebieskie, czyli grzmoty i pioruny, dzieła rąk ludzkich: nie było nawet słychać armat, chociaż były potężnie.

Jaka potęga jest aniołów, mamy tego dowód w Piśmie św., że „jeden anioł zabił w obozie Asyryjczyków 180 tysięcy żołnierzy“ (Iz. 37, 36).

Sam Pan Bóg też nazwany jest przez Ducha św. w ten sposób: „Pan wojsk (zastępów) Imię Jego“ (Iz. 48, 2).

Idźmy teraz dalej w czasy, kiedy już była pierwsza para ludzka na ziemi.

Kogo to postawił Pan Bóg na straży raju po wypędzeniu pierwszych rodziców?

Postawił Bóg Archanioła z mieczem ognistym.

Jaką służbę pełnił ten Archanioł?

Stał na straży tej ziemi szczęśliwej, na której mieli mieszkać pierwsi rodzice i ich potomstwo.

To pierwszy żołnierz-anioł, strzegący granic ziemskich.

W tych dwóch opowiedzianych zdarzeniach mamy jakby pierwsze ustanowienie stanu wojskowego do obrony Boga i ziemskich granic.

Weźmy czasy Chrystusa Pana.

Już w chwili narodzenia się Zbawiciela w stajence betlejemskiej, zjawił się pasterzom anioł, zwiastujący im tę radosną nowinę, a wraz z nim „mnóstwo wojska niebieskiego, chwalcących Boga i mówiących: Chwała na wysokościach Bogu, a na ziemi pokój ludziom dobrej woli!“ (Łuk. II, 13, 14).

Kto więc pierwszy wita nowonarodzonego Zbawcę?

„Mnóstwo wojska niebieskiego“! Ewangelia bowiem mówi wyraźnie o w o j s k u.

Za życia swego Chrystus Pan nieraz stykał się z wojskiem.

W Jego towarzystwie widzimy dwóch setników, czyli kapitanów. Jeden — to setnik z Kafarnaum, drugi — to setnik spod Krzyża. Imiona ich są nieznane. Obydwaj — to wspaniałe wzory stanu wojskowego.

Setnikowi z Kafarnaum udzielił Chrystus Pan publicznej pochwały, że takiej wiary jak u niego nie znalazł wśród narodu izraelskiego.

Słowa tego setnika „Panie nie jestem godzien...“, z małą tylko zmianą, powtarzamy zawsze przed przyjęciem Komunii św. Tak więc ów setnik rozsławiony został po całym świecie katolickim.

Drugi setnik, wykonawca wyroku śmierci na Chrystusie, daje pod Krzyżem publiczne świadectwo o Jezusie po wszystkie czasy: „Prawdziwie człowiek ten był Synem Bożym!“ (Mar. XV, 39).

Spotykamy obok Jezusa i żołnierzy nieżyczliwych Panu Jezusowi. Byli oni tylko narzędziem w planach Bożych.

b) *Wojsko*
a *Chrystus*.

Raz tylko Chrystus Pan słowami: „Kogo szukacie?“ powalił ich na ziemię w Ogrójcu, zresztą wobec nich zawsze milczał.

Z życia wojska kilka razy brał Zbawiciel tematy do swoich porównań i przypowieści: I tak mówił:

O mieczu, jako orężu do walki z namiętnościami,
o królu, wysyłającym wojska na mężobójców,
o mocarzu zbrojnym, broniącym twierdzy,
o królu-wodzu, siedzącym nad planami wojennymi ¹⁾.

c) *Święci
żołnierze.*

Że stan wojskowy jest miły Bogu, dowodem tego jest cały szereg świętych żołnierzy. Ma Bóg obok swego tronu tych, co kochali swą Ojczyznę ziemską, służąc jej w wojskowym mundurze, i co w tym wojskowym mundurze doszli do prawdziwej świętości.

I tych ziemskich bohaterów, świętych żołnierzy Bóg stawia nam wojskowym za wzór.

W „Żywotach Świętych“, opracowanych przez ks. Piotra Skargę, znajdujemy kilkadziesiąt postaci świętych oficerów i żołnierzy.

d) *Wojsko
a V przy-
kazanie
Boże.*

Ale powiecie mi może, że przecież wojsko szkoli się nie do parady wojskowej, lecz do wojny. A Pan Bóg mówi w piątym przykazaniu Bożym: „Nie zabijaj“. A cóż się dzieje na wojnie?

Rozwiążmy sobie tę trudność.

Co mówi o wojnie Jezus Chrystus, Bóg-Człowiek? Oto Jego słowa: „A gdy usłyszycie wojny i wieści o wojnach, nie lękajcie się, bo się to d z i a ć m u s i“ (Mar. XIII, 7).

Co więc Bóg mówi o wojnach?

Że się to d z i a ć m u s i!

To tak, jak powiedział Chrystus o zgorszeniach: „Albowiem muszą przyjść zgorszenia“ (Mat. XVIII, 7).

Wojna to największe nieszczęście, jakie może Pan Bóg dopuścić na ludzi. To też, jak modlimy się w naszych suplikacjach, w tej potężnej pieśni polskiej „Święty Boże“...?

A jednak wojny być m u s z a! Czy może dlatego, że bez nich świat nie mógłby istnieć? Nie! Tylko dlatego, że ludzie są źli i nadużywają wolnej woli, którą im dał Pan Bóg.

¹⁾ (Mat. X. 34; Mat. XXII, 7; Łuk. XI, 21,22; Łuk. XIV, 31,32).

Jeśli chodzi o przykazanie Boże „Nie zabijaj!” — powiedzcie mi sami:

Czy wolno nam zabić bandytę, który chce nas zabić?

Czy wolno państwu skazać na śmierć mordercę?

Czy sędzia, wydający sprawiedliwy wyrok śmierci, grzeszy?

A czy grzeszy kat, wykonujący wyrok?

Czy więc zabójstwo z a w s z e jest grzechem?

Czy zatem wolno narodowi zabijać wrogów, wkraczających nieprawnie w jego granice i szerzących śmierć i zniszczenie?

Czy żołnierz, spełniający wolę narodu, grzeszy, gdy zabija wroga w obronie własnej ojczyzny?

To byłyby wypadki w wojnie o b r o n n e j.

Weźmy teraz wojnę z a c z e p n ą.

Czy wolno nam dochodzić u władzy krzywdy własnej, np. gdy ktoś zabiera nam ojcowiznę, albo za modlitwę w języku polskim i za polską mowę bije nas, lub wtrąca do więzienia?

A jeśli tak czynią źli ludzie z całym narodem, czy wolno całemu narodowi chwycić za broń?

Czy więc żołnierz w sprawiedliwej wojnie zaczepnej może zabijać wrogów?

Otóż z tego, co wam powiedziałem, dowiedzieliście się:

że stan wojskowy jest do obrony prawa Bożego i ziemskich granic Ojczyzny;

że Chrystus Pan nie potępił stanu wojskowego;

że miły jest ten stan Bogu, bo w tym stanie ma Bóg wielu świętych.

A chociaż związane z nim jest zabijanie ludzi, to jednak w wojnie słusznej, tak obronnej, jak i zaczepnej, zabijanie wroga nie jest wcale grzechem.

Przechodzimy teraz do drugiego pytania postawionego na początku pogadanki:

Czym jest wojsko polskie w planach Bożych?

Czyją własnością jest cały świat, czyli niebo i ziemia?

Czyją własnością jest ziemia, na której my Polacy żyjemy?

Dlaczego polska ziemia jest własnością Boga?

Tę to piękną ziemię dał Bóg naszym praojcom na zamieszkanie.

2) Wojsko
polskie
w planach
Bożych.

A gdy Polska przyjęła chrześcijaństwo (966 r.), postawił Bóg na straży tej ziemi naród polski. I dał mu w jedną rękę krzyż, jako znak wiary Chrystusowej, a w drugą rękę miecz, jak niegdyś Archaniołowi w raju.

Odtąd też naród polski stał się „przedmurzem chrześcijaństwa“, narodem chrześcijańskich żołnierzy.

Skąd my o tym wiemy?

Wiemy o tym z naszej historii, która jest „nauczycielką życia“. A historia Polski, to historia wojen w obronie Ojczyzny i wiary Chrystusowej.

(Wspomnieć krótko o Lignicy, Warnie, Ceczorze, Częstochowie, Wiedniu i bitwie pod Warszawą w r. 1920.)

Takie powołanie, takie zadanie przejęliśmy my żołnierze wolnej, zmartwychwstałej Polski, z woli Bożej z niewoli cudem wydobytej przy współudziale niemal nadludzkim zgasłego Wielkiego Wodza, Marszałka Józefa Piłsudskiego i bohaterskiego wojska polskiego.

Bogu i Patronom świętym Polski przypisywał zgasły Marszałek wskreszenie naszej Ojczyzny, świadczy o tym wyraźnie petycja w sprawie kanonizacji błog. Andrzeja Boboli, skierowana do papieża Benedykta XV, a podpisana przez Marszałka Piłsudskiego:

„Ojcze święty! Od początku wojny światowej, która zdaje się dobiegać końca, Wszechmocny wyraźnie błogosławił naszej bohaterskiej armii. Wbrew intencjom naszych nieprzyjaciół wskrzesił Ojczyznę naszą, po ludzku sądząc rzecz wprost niemożliwą! Przypisujemy dokonanie tego aktu sprawiedliwości w dziejach świata przemożnemu wstawiennictwu naszych Świętych Patronów, a zwłaszcza Błogosławionego Andrzeja Boboli, do którego szczególnie zwracał się naród polski, w nim pokładając swoje nadzieje.

Pragniemy zapewnić dalszy rozwój naszemu Państwu. Dlatego pokornie prosimy Waszą Świątobliwość o zaliczenie błog. Andrzeja Boboli w poczet Świętych. Spodziewamy się, że jako Patron rubieży wschodnich, gdzie dołączył korony męczeńskiej, wyjedna łaskę Bożą, ażeby Polska nadal była przedmurzem chrześcijaństwa na Wschodzie...” („Gł. Kat.“ Nr 403, str. 37—38).

Oto słowa Wielkiego Marszałka. Chciał, „aby Polska nadal była przedmurzem chrześcijaństwa na Wschodzie“.

Kim więc masz być, Żołnierzu, w niepodległej Rzeczypospolitej? — to ostatnie w tej pogadance pytanie.

3) Zadanie
żołnierza
w Polsce
niepodległej

„Wskrzeszone walką i ofiarą najlepszych swoich synów ma być (Państwo Polskie) przekazywane w spadku dziejowym z pokolenia w pokolenie“ (Konstytucja, Art. 1, pkt. 2).

Wojsko polskie, jako obrona Polski, bierze jakby w testamentcie przekazane tradycje żołnierskie. Oto, niedawno przekroczyliście progi koszar. Widzę was, jak ubieracie mundury polskich żołnierzy, jak przymierzacie czapki z polskim orzełkiem.

Ważna to chwila w waszym życiu. Zerwaliście z waszym cywilnym życiem, ale nie z wiarą waszą, ani z miłością Ojczyzny. Te uczucia mają odtąd rozwijać się w was z dniem każdym.

Orzełek polski na czapce! Iluż to żołnierzy przed wami z radością i wzruszeniem spoglądało na tego orzełka.

Przykład:

Major Zygmunt Bobrowski, dowódca 36 p. p. L. A., ranny śmiertelnie (19.I.1919) w bitwie pod Żółkwią (Macoszyn-Kulików), leżąc w szpitalu, przed śmiercią zerwał ze swojej czapki orzełka, przycisnął go do ust i całował długo.

Mundur, który ubrałeś to wyróżnienie zaszczytne. W tym mundurze kocha cię cały naród polski.

Do ciebie ubranego w ten mundur, gdy staniesz na posterunku, nikt się nie odważy zbliżyć bezkarnie. Nie zbliży się i wróg na wojnie.

I pytasz się przy zmianie cywilnego ubrania na mundur, komu potrzebna jest twoja służba?

Potrzebna jest jak dawniej: Bogu i Polsce!

Potrzebuje tej służby Bóg. Wolą Bożą jest, że jesteś polskim żołnierzem, bo przecież bez wiedzy i woli Bożej nic się na świecie nie dzieje.

Mogłeś się urodzić kaleką. Czy wtedy służyłbyś w wojsku? Jesteś na Bożym posterunku, bo i dziś Bóg ma wrogów.

Jakich?

Za Twoimi plecami może się modlić spokojnie twoja matka, co cię pacierza uczyła, i twój ojciec i twoje siostry, a wśród

niech i ta najlepsza, najukochańsza siostra, co ci na odchodnym do wojska, wręczyła książeczkę do modlenia się.

Gdy ty pełnisz służbę, spokojnie odpowiadają się nabożeństwa w naszych świątyniach w święta kościelne i narodowe.

Bezpieczne są i cmentarze, gdzie nasi ojcowie cichymi śpią snami!

Potrzebuje twej służby i Polska cała.

Powiedział Marszałek Śmigły-Rydz: „Trzeba, aby każde polskie dziecko ucząc się pierwszych słów pacierza, równocześnie uczyło się kochać ideę żołnierską“.

Dlaczego to już nawet dziecko ma kochać wojsko?

Bo jakie wojsko, taka i potęga Polski.

A czy Polska ma dziś jeszcze wrogów?

Powołuje więc Polska co roku nowe szeregi obrońców.

Art. 61 pkt. 2 naszej Konstytucji (z 23.IV.1935 r.) mówi:

„Wszyscy obywatele są obowiązani do służby wojskowej i świadczeń na rzecz obrony Państwa“.

Z czyjej więc woli służycie w wojsku?

Naprzód z woli Bożej, a potem z woli całego narodu. To są te dwie potężne podstawy, na których opiera się wasza służba wojskowa.

Odpowiedzieliśmy sobie w tej pogadance na trzy pytania:

Czym jest stan wojskowy w oczach Boga?

Odpowiedź była: że jest zgodny z wolą Bożą i miły Bogu.

Następnie:

Czym jest wojsko polskie w planach Bożych?

Odpowiedź na to pytanie dała nam historia, że wojsko polskie jest „przedmurzem chrześcijaństwa” czyli obroną wiary i Ojczyzny.

A wreszcie:

Kim ma być każdy żołnierz w niepodległej Polsce?

Odpowiedź dał nam Marszałek Piłsudski, który życzył sobie aby Polska nadal była przedmurzem chrześcijaństwa. Nasza obecna sytuacja wymaga tego zresztą, tak że dzisiejszy żołnierz polski ma być jak dawniej tak i teraz obrońcą wiary i Ojczyzny.

Wnioski.

Pokochać masz więc, Żołnierzu, twój nowy stan. Niech, jak to mówią, praca pali wam się w rękach. Niech martwa broń, którą będziesz uczył się władać, nabierze życia, bo ta broń

w chwili groźnej dla Polski ma przemówić straszną dla wroga mową.

Gdy ci zabrzmi codzienna pobudka, wstawaj, Żołnierzu, rażno. Skieruj myśl swoją do Boga i z otuchą idź do twej pracy, jak rolnik na ojczystą ziemię, która czeka na swego oracza.

Idź codzień do twej pracy z ochotą, aby pod rozkazami Marszałka Śmigłego Rydza, w twej ofiarności i karności „Polskę podciągnąć wyżej“!

(Pogadankę zakończyć pieśnią „Kto się w opiekę“.)

Do zobaczenia się na następnej pogadance!

Czołem, Żołnierze!

Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus!

Dyspozycja pogadanki.

Wstęp:

Dyspozycja

a) powitanie,

b) zapoznanie się.

1) Stan wojskowy w oczach Boga:

a) w ogólności,

b) Chrystus a wojsko,

c) święci żołnierze,

d) wojsko a V przykazanie Boże.

2) Wojsko polskie w planach Bożych.

3) Zadanie żołnierza w Polsce niepodległej.

Wnioski.

PRAKTYKI RELIGIJNE W WOJSKU.

Pogadanka z rekrutami.

Wstęp.

Z pierwszej pogadanki, jaką miałem z wami, dowiedzieliście się, czego uczy nas wiara katolicka o stanie wojskowym.

(Pokrótce przepytąć kilku rekrutów.)

Skoro więc wiecie, że każdy z was pełni jednocześnie ojczystą i Bożą służbę w mundurze polskiego żołnierza, opowiem wam dziś, jak to władze wojskowe troszczą się o zaspokajanie religijnych potrzeb żołnierzy, czyli: jak wyglądają praktyki religijne u nas w wojsku.

1) Dlaczego
są krzyże
w salach
żołnierskich.

Popatrzcie na tę ścianę!

Co na niej widzicie?

Widzicie krzyż.

Krzyże wiszą nie tylko na salach żołnierskich, ale również w kancelariach wojskowych i świetlicach żołnierskich.

Kogo widzimy na krzyżu?

Kto to jest Chrystus Pan?

Kto jest więc wśród nas?

Kto nas widzi we dnie i w nocy?

Czym jest krzyż?

Dlaczego godło wiary chrześcijańskiej, a nie godło innej wiary umieszczone jest w naszych salach wojskowych?

Dlatego, że w naszym wojsku żołnierzy chrześcijan jest olbrzymia większość. Wyznanie chrześcijańskie jest najliczniejsze w Polsce. Samych katolików według ostatniego spisu ludności z roku 1931 było w Polsce w tym roku 75.2%. Ludność rzymsko-katolicka stanowiła 64.8%, a ludność grecko-katolicka 10.4%, co razem daje liczbę 75.2%, czyli $\frac{3}{4}$ ludności Polski to są katolicy.

Tak samo i wszędzie w koszarach najwięcej jest żołnierzy katolików.

Zdarzyć się czasem może, że w niektórych kompaniach jest wielu żołnierzy prawosławnych, albo ewangelików różnych wyznań, lecz i oni są chrześcijanami. Mają więc prawo do swego godła chrześcijańskiego wspólnego z katolikami, tj. do krzyża.

Według art. 114 naszej Konstytucji: „Wyznanie rzymsko-katolickie, będące religią przeważającą większości narodu, zajmuje w Państwie naczelne stanowisko wśród równouprawnionych wyznań“. Tak samo i w koszarach wyznanie rzymsko-katolickie zajmuje naczelne stanowisko wśród równouprawnionych innych wyznań.

Czy zatem żołnierz-katolik ma się ukrywać ze swoją wiarą przed żołnierzami innego wyznania, jak to nieraz niestety bywa?

Jest was ogromna większość, macie prawo do otwartego wyznawania wiary katolickiej.

Czy się wstydzimy naszego ojca, czy brata, który przelał krew za Polskę?

Czy się chlubiśmy naszym ojcem, lub bratem, który za bohaterские czyny otrzymał krzyż „Virtuti Militari“.

Czy mamy się może wstydzić naszego Boga-Człowieka, Chrystusa, który za nas Krew Swoją przelał?

Czy mamy się chlubić znakiem krzyża, na którym Chrystus był umęczony?

Czy wolno żołnierzowi klęknąć przy łóżku wieczorem i zmówić pacierz, tak jak go uczyła jego matka?

Pamiętacie może ze szkoły tę piosenkę:

„Nad moją kołyską matka się schylała
I po polsku pacierz mówić nauczała:
Ojcie nasz i Zdrowaś i Skład Apostolski,
I jak mamy kochać drogi naród polski!“

Przy pacierzu uczyła nas bowiem nasza matka kochać nie tylko Boga, ale i Polskę.

Przykład

Było to w jednej z armij zaborezych.

Do wojska przyszedł rekrut, syn pobożnych, uczciwych rodziców, wychowany religijnie. Wieczorem, przed udaniem się na spoczynek, klęknął on przy łóżku i począł odmawiać wieczorny pacierz, tak jak to w domu czynił codziennie.

Na ten widok jakiś inny rekrut, chcąc popisać się swoją niby to mądrością, woła: „Widzicie, chłopcy, głupiego Jasia ze wsi, jak się on modli!“ I zaczął popisywać się swoim niedowiarstwem.

Rekruci, choć inaczej myśleli, nie mieli odwagi zaprzeczyć i sprzeciwić się pyskaczowi. A on sobie drwił dalej z modlącego się rekruta: „Dużo w waszej wsi jest takich głupich, co się jeszcze modlą?“ Nasz rekrut, skończywszy pacierz, wstał z klęczek i taką dał odpowiedź niedowiarkowi:

„W naszej wsi jest bardzo dużo takich co się nie modlą, prawie w każdym domu jest ich kilku. U nas w domu jest ich nawet kilkunastu“

„No, widzisz — mówi niedowiarek — a tyś taki głupi, że się modlisz!“

„Ano — odpowiada rekrut — bo tamci to filozofy. Boga nie uznają i nigdy się do Niego nie modlą, nawet się nie przeżegnają nigdy. Uznają oni tylko jedzenie i spanie. Kiedy im moja matka wyniesie żarcie, to zrywają się z barłogu w chlewie i z nogami pchają się do koryta“.

Pyskacz, nie przygotowany na taką odpowiedź, poczerwieniał i zapomniał języka w ustach. Wybuchnęli rekruci śmiechem, ale nie z odważnego chłopca, co wiary swej nie ukrywał, lecz z bezczelnego niedowiarka.

Następnego dnia wieczorem kilku rekrutów, zachęconych przykładem swego odważnego kolegi, pokłekało przy swoich łózkach do modlitwy i nikt im tym razem już nie przeszkadzał.

W dawnej wolnej Polsce nazywano wojsko „w i a r ą“.

Dziś jeszcze nieraz w wojsku mówi się: „To człowiek z w i a r y!“

Nieraz też dowódca zamiast przywitać kompanię słowami: „Czołem, kompania!“, albo „Czołem, chłopcy!“, wita oddział słowami „Czołem, w i a r a!“

Jest nawet pismo dla podoficerów, mające tytuł: „W i a r u s“.

Skąd te nazwy: „wiara“, „wiarus“?

Otóż od wiary katolickiej, którą wyznawało wojsko polskie.

Na takim żołnierzu wierzącym można było zawsze i wszędzie polegać.

I dziś jeszcze: „człowiek z wiary“, „wiarus“ — znaczy, że to człowiek uczciwy, szlachetny.

Władze wojskowe zmartwychwstałej Polski nawiązały do dawnych tradycji wojskowych i chcą, żeby wojsko polskie było religijne i moralne.

Dlatego Pan Minister Spraw Wojskowych uregulował praktyki religijne w wojsku osobnym rozkazem.

Przejdziemy teraz kolejno poszczególne praktyki religijne w naszym wojsku.

Czym to w wojsku rozpoczynacie dzień każdy?

Jak się modlicie?

Odczytam wam, co mówi o modlitwie rannej Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr 26/21, ustęp 523, obowiązujący dotychczas, jak również co mówi Regulamin Służby Wewnętrznej (Zarys), część V (1930 r.). Otóż tak brzmi powyższy rozkaz, który reguluje praktyki religijne w wojsku, odnośnie modlitwy porannej:

„Z rana, o godzinie wyznaczonej przez dowódcę oddziału, zakładu itd., żołnierze wyznań chrześcijańskich zbierają się na placu koszarowym, lub na sali, albo świetlicy lub korytarzu i stając w szeregu odmawiają chóralnie: „W imię Ojca...” (znak krzyża), „Ojcze nasz...“, Zdrowaś Maria...“, „Wierzę w Boga Ojca...“, poczem śpiewają, o ile warunki lokalne pozwolą, przy towarzyszeniu muzyki: „Kiedy ranne wstają zorze...“ Na zakończenie żegnają się. Poczem komenderuje sierżant (wachmistrz, ogniomistrz)—szef „Czapkę włoż! Spocznij!“

A teraz co mówi Regulamin Służby Wewnętrznej (cz. V, pkt. 15):

„Modlitwa: Podoficer służbowy oddziału zarządza chóralne odśpiewanie modlitwy porannej, poczem szeregowi spożywają śniadanie“.

Z Regulaminu wynika, że modlitwa poranna, nakazana Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr 26/21, p. 523, winna być o d ś p i e w a n a. Ponieważ jednak żołnierze, pochodząc z różnych stron, śpiewaliby różnymi melodiami wymienione modlitwy, dlatego modlitwy te tylko o d m a w i a j ą, a śpiewają tylko wszędzie i wszystkim znaną pieśń „Kiedy ranne wstają zorze“. Samo odśpiewanie tej pieśni bez modlitw nie czyni zadość wspomnianemu Dz. Rozk. Nr 26/21, ustęp 523.

Piękny to widok, gdy się rano wojsko modli.

Kto słyszy waszą modlitwę?

Słyszy Bóg, do którego się modlicie.

Słyszy i ludność cywilna, która buduje się przykładem modlitwy żołnierskiej.

Żołnierz z modlitwą na ustach idzie do swej twardej, codziennej pracy!

Czym kończycie dzień?

Jak się modlicie?

Przytoczę wam znów przepis zawarty w Dzien. Rozk. i w Regulaminie.

Otóż tak brzmi przepis Dz. Rozk. Nr 26/21 odnośnie modlitwy wieczornej:

„W ten sam sposób (jak rano) odbywa się modlitwa wieczorna po capstrzyku, po zdaniu przez sierżanta-szefa oficerowi inspekcyjnemu raportu.

Żołnierze odmawiają za poległych i zmarłych w służbie Ojczyzny: „W imię Ojca...“ (znak krzyża), „Anioł Pański zwiastował...“, „Wieczny odpoczynek...“, poczem śpiewają wedle możliwości przy towarzyszeniu muzyki: „Wszystkie nasze dzienne sprawy...“ Na zakończenie żegnają się“.

A co mówi Regulamin o modlitwie wieczornej?

W punkcie 28 („Apel wieczorny i modlitwa“) jest tak powiedziane:

(Po apelu wieczornym) „Następuje odśpiewanie modlitwy wieczornej, poczem szeregowi udają się na spoczynek nocny“.

Znów jest powiedziane, że modlitwę wieczorną, przewidzianą Dzien. Rozk. ma się o d ś p i e w a ć.

Jeżeli żołnierze nie śpiewają „Anioł Pański“, to przynajmniej powinni go o d m ó w i ć.

Nie wystarcza zatem samo odśpiewanie pieśni „Wszystkie nasze dzienne sprawy“.

Po skończonej więc pracy wojsko polskie się modli. Modli się za braci poległych i zmarłych w służbie Ojczyzny. Rodzina nie raz zapomni o swoich najbliższych. Wojsko obowiązek pamięci o swoich braciach spełnia zawsze uczciwie.

W Tyrolu, w miejscowości Rovereto, gdzie w czasie wojny światowej zginęły tysiące żołnierzy, umieścili Włosi na wyniosłej górze olbrzymi dzwon, jeden z największych na świecie, cały odlany z armat. Dzwoni on każdego wieczoru na „Anioł Pański“ za poległych. Na jego głos odkrywają się głowy turystów i mieszkańców sąsiednich wsi i miasteczek, a usta szepcą „Anioł Pański“ za tych, co zginęli na polach bitew.

Takim dzwonem, wzywającym nas do wspólnej codziennej modlitwy za naszych braci, jest właśnie rozkaz Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Będziecie, Żołnierze, świadkami uroczystego apelu poległych w przeddzień święta pułkowego, w przeddzień „Święta Żołnierza“, tj. 14 sierpnia, i w wigilię „Dnia Zadusznego“.

Taki żałobny apel urządzany jest w wojsku szczególnie uroczyście wieczorem w przeddzień święta pułkowego. Płonie wtedy duży stos, wyobrażający spalające się życie żołnierzy, którzy polegli za Ojczyznę, walcząc pod sztandarem pułku, który właśnie obchodzi swoje święto. Podczas tego apelu pozorowana jest bitwa, biją więc armaty i karabiny zwykłe i maszynowe. Potem gra orkiestra marsza żałobnego, a w końcu kapelan wraz z żołnierzami odmawia wspólnie „Anioł Pański“ za tych żołnierzy, co odeszli. Całość apelu kończy się pieśnią wieczorną „Wszystkie nasze dzienne sprawy“.

Widziałem dowódców, co przebyli niejedną bitwę i nie drgały im powieki, a wtedy przy apelu nie mogli opanować wzruszenia i łzy spływały po ich zahartowanych w bojach twarzach.

W wojsku mamy możność wypełnić obowiązek wysłuchania Mszy św. i kazania w niedziele i święta.

4) Nabo-
żeństwa
w niedzielę
i święta.

Tak o tym mówi Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr 26/21, § 2:

„Porządek nabożeństw w niedziele (dni uroczyste) i święta.

Dowódca oddziału, względnie zakładu dołoży starań, by żołnierze wszystkich wyznań mogli spełniać obowiązek religijny przez wysłuchanie Mszy św. i kazania, względnie wzięcie udziału w nabożeństwie w swoim kościele (świątyni).

W tym celu w porozumieniu z odnośnym kapłanem, a tam, gdzie się nabożeństwa odbywają o ustalonej godzinie, bez każdorazowego przypomnienia ze strony kapłana, dowódca zarządzi, by na oznaczoną godzinę żołnierze, udając się na Mszę św. lub nabożeństwo, czysto ubrani, oddziałami według wyznań, większe niż pluton pod dowództwem oficera i wedle możności z muzyką, mniejsze pod dowództwem podoficera, udali się do wyznaczonego ko-

ścioła (świątyni), względnie miejsca, jeżeli ma być Msza św. polowa, dla wzięcia udziału w nabożeństwie, które się odprawia według następującego porządku:

Aspersja (czyli pokropienie), stosownie do rytuału liturgicznego.

Msza św. podczas której przygrywa orkiestra, lub też śpiewają żołnierze, wzgl. chór kościelny, pieśni religijne.

Kazanie.

„Boże coś Polskę“ — (2 strofki).

Po nabożeństwie oddział w szyku powraca do koszar.

C.

O ile nabożeństwo połączone jest z paradą wojskową, biorą w niej udział żołnierze bez różnicy wyznania pod bronią“.

Tyle mówi rozkaz Pana Ministra o udziale wojska w nabożeństwach w niedziele i święta oraz dni uroczyste.

W myśl tego rozkazu do kościoła idą wszyscy wolni od służby. Kto więc nie ma w niedziele i święta służby, a nie jest chory, obowiązany jest być na Mszy św. Inaczej grzeszy ciężko. Ponadto nie spełnia on rozkazu władz wojskowych.

Rozkaz mówi, że żołnierze udający się do kościoła mają być czysto ubrani.

Dodaję od siebie, że przed pójściem do kościoła trzeba się ogolić! Do raportu u dowódcy każdy wojskowy przychodzi ogolony. Inaczej spotkałaby go kara.

Przed kim to stajemy w kościele?

W myśl odczytanego wam rozkazu, do kościoła prowadzone jest wojsko w zwartym szeregu.

W czasie marszu gra zwykle orkiestra. Żołnierzom śpiewać nie wolno, choćby szli do kościoła bez orkiestry.

Wchodząc do kościoła żegnamy się wodą święconą.

W kościele przykładamy na chwilę przed tym ołtarzem, gdzie pali się wieczna lampka.

Dlaczego mamy tam uklęknąć?

W kościele rozmawiać nie wolno.

Ludzie cywilni nie widzą waszej codziennej pracy. Widzą was natomiast w kościele. Budują się żołnierzami pobożnymi, a gorszą się bardzo żołnierzami, którzy się w kościele nieodpowiednio zachowują.

Stoimy w kościele przed Bogiem i przed ludźmi. Dlatego niech nas cechuje w kościele zawsze powaga i skupienie.

Przestrzegam was przed samowolnym opuszczaniem kościoła w czasie nabożeństwa.

Wyście takie z kościoła jest samowolnym oddaleniem się z oddziału.

A co czeka żołnierza, jeśli samowolnie opuści oddział?

Modlić się macie z książeczeki. Kto nie umie czytać, niech modli się na koronce, albo przynajmniej odmawia pobożnie pacierz.

Pięknie i wzniośle wygląda, gdy wszyscy żołnierze śpiewają w kościele pieśni religijne. Jest przysłowie, że „Kto śpiewa, ten dwa razy się modli“. Dlaczego? Bo sam chwali Boga i innych swym śpiewem do chwalenia Boga pociąga.

Po skończonym nabożeństwie wychodzimy z kościoła. Klękamy tak jak przy wejściu i zegnamy się wodą święconą. Przy wyjściu nie wolno się pchać.

Żołnierz ma być zawsze opanowany, więc też takim ma być i w kościele.

Ponieważ niedziela i święto przeznaczone są czci Boga i na odpoczynek, resztę dnia spędź. Żołnierzu, na uczciwym odpoczynku. Napisz list do rodziców, czy do znajomych, lub też przejdź się z dobrym kolegą na spacer na świeżym powietrzu. Potrzebujesz odpoczynku na dalsze 6 dni przyszłego tygodnia.

Jeśli masz kolegę na sali chorych, lub w szpitalu, odwiedź go. Będzie ci za to bardzo wdzięczny a i Pan Bóg za to ci zapłaci.

Unikaj złych towarzystw w niedzielę, bo niedziela jest dniem poświęconym Bogu, a nie szatanowi!

Wojsko chodzi również do Spowiedzi św. i to dwa razy w roku: raz obowiązkowo w Wielkim Poście (spowiedź wielkanoctna), a drugi raz dobrowolnie w Adwencie, stosownie do tradycji naszego narodu i tradycji wojska polskiego.

5) Spowiedź
wojska.

„W czasie obowiązującym dla odbycia przez chrześcijan Spowiedzi i Komunii Wielkanocnej, dowódca oddziału, względnie zakładu itd. winien po porozumieniu się z kapłanem wyznaczyć dzień, godziny i miejsce dla odbycia rekolekcji, spowiedzi i Komunii świętej.

Żołnierze odbywający spowiedź św. idą do kościoła swego wyznania w szyku oddziałami pod dowództwem oficerów (mniejsze pod dowództwem podoficerów) bez orkiestry i bez śpiewu.

Dowodzący oddziałem zgłasza ilość przybyłych żołnierzy kapłanowi.

Żołnierzom nie mogącym wziąć udziału w głównych rekolekcjach, należy dać możność pójścia do spowiedzi wielkanocnej w czasie późniejszym.

Okres spowiedzi wielkanocnej trwa od pierwszej niedzieli Wielkiego Postu do uroczystości Św. Trójcy.

Podobnie należy ułatwić żołnierzom odbycie tradycyjnej spowiedzi adwentowej“.

Gdy przyjdzie czas spowiedzi, usłyszycie obszerniej o tym obowiązku religijnym. Dziś tylko dodam, że wojsko polskie chętnie spieszy do spowiedzi.

Przytoczę tu słowa naszego Arcypasterza Polowego, J. E. Księdza Biskupa Józefa Gawliny, wypowiedziane z okazji uroczystości ku czci Ks. Piotra Skargi:

„Czy istnieje prócz naszej, jeszcze inna armia, w której żołnierze obowiązkowo przystępują po rekolekcjach do spowiedzi i wspólnej Komunii św.? Za zgodą Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych (to jest Marszałka Śmigłego-Rydza) żołnierze nasi przystępują od roku ub. (to jest od roku 1935) również do spowiedzi adwentowej. Statystyka wykazała w r. ub. udział żołnierzy w 96% w spowiedzi wielkanocnej, a w 90% w spowiedzi adwentowej“.

Jak widzicie, i w wojsku można być praktykującym katolikiem, gdyż władze wojskowe nie czynią trudności, owszem dbają o to, aby żołnierz był religijny i moralny.

Ma wojsko polskie, jak już słyszeliście, swego Ks. Biskupa Polowego, mającego duchowną władzę nad wszystkimi katolikami wojska polskiego i nad rodzinami wojskowymi, jako należącymi do diecezji wojskowej. Cała Polska podzielona jest na parafie wojskowe, mające proboszczów wojskowych.

Są kapelani wojskowi i przy szpitalach wojskowych i w szkołach wojskowych, tak że wszyscy żołnierze mają zabezpieczoną obsługę duszpasterską.

Nie tylko nasz naród kocha i ceni polskie wojsko, kocha je i ceni również Kościół katolicki. Uznając religijność wojska, Kościół wyróżnia je przy swoich uroczystościach. Wojsku daje pierwszeństwo przy „Bożych Grobach“, w czasie Rezurekcji, lub procesji Bożego Ciała itp.

Wspomnę również o postach w wojsku. Dz. Rozk. Nr 26/21, poz. 523, § 4 tak mówi o postach:

**6) Posty
w wojsku**

„Wszyscy wojskowi katolicy obowiązani są w myśl przepisów kościelnych do zachowania postu.

Ze względu jednak na trudne warunki aprowizacyjne, Ks. Biskup Polowy udziela wszystkim wojskowym katolikom dyspensy od zachowania tego obowiązku z wyjątkiem wigilii Bożego Narodzenia, Środy Popielcowej i Wielkiego Piątku“.

Dyspensy tej udziela co roku żołnierzom, jedzącym z kuchni żołnierskich, również obecny Ks. Biskup Polowy.

W wojsku spotykać się będziecie z kolegami innych wyznań, niekatolikami.

7) Odnoszą się do innych wyznań.

Jak do tych kolegów macie się odnosić?

Regulamin Służby Wewn., (cz. I, p. 12), mówi tak:

„W twardym życiu żołnierskim zasady moralności i religii są ostoją, podtrzymującą w chwilach niebezpieczeństwa.

Prawdziwy żołnierz oceni zawsze ich znaczenie, dlatego nie obrazi nigdy uczuć religijnych swych towarzyszy broni innego wyznania“.

A zatem nie wolno nam obrażać innego wyznania, ale też nie wolno nam pozwolić na obrażanie naszej religii katolickiej.

Mamy religię naszą k o c h a ć, inną s z a n o w a ć.

Zaznaczam, że obraza religii jest występkiem, za który przewidziana jest kara do 5 lat więzienia.

Więc — uważać na swój język, bo religii poniewierać nie wolno!

Pouczenie zachowaniu się żołnierza:

Na koniec pouczę was jeszcze, jak żołnierz-katolik, nie będący w zwartym szeregu, ma się zachować w pewnych okolicznościach. Związanych z czynnościami religijnymi. Nieraz bowiem żołnierz sam nie wie, a na zwróconą mu uwagę odpowiada, że nikt go nie pouczył.

Przejdziemy kilka takich okoliczności.

To, co powiem, odnosić się będzie zawsze do zachowania się, gdy nie idziecie w szereg.

Bo, gdy idziecie w zwartym szyku, odnośną komendę wydaje dowódca.

a) przy spotkaniu kapłana Wiatykiem.

Weźmy zdarzający się często wypadek.

Jedzie, lub idzie kapłan z Wiatykiem do chorego. Daje znak dzwoniem. Co wtedy ma zrobić żołnierz-katolik?

(Ponieważ będą różne odpowiedzi, kapłan daje obowiązujące pouczenie.)

Żołnierz zachowuje się tak, jak każdy inny katolik w cywilu. Co więc ma zrobić? Zdejmuje czapkę i klęka, i nie wstaje z klęczek, dopóki kapłan się nie oddali.

Nie ucieka więc żołnierz w najbliższą bramę, ale oddaje cześć Panu Bogu.

W zwartym szeregu wojsko przy spotkaniu kapłana z Wiatykiem prezentuje broń, o ile idzie, lub ćwiczy z bronią. Jeżeli jest bez broni, zdejmuję czapki i klęka. Wydanie komendy należy do dowódcy. Kapłan zaś błogosławi Najśw. Sakramentem wojsko, oddające honory.

b) przy spotkaniu procesji kościelnej w pogrzebu.

Zdarzy się zapewne nieraz, że spotkacie procesję kościelną lub pogrzeb.

Jak należy wtedy się zachować?

Żołnierz-katolik, który jest poza służbą, zachowuje się tak, jak każdy katolik w cywilu, a więc zdejmuje nakrycie głowy.

Będąc natomiast w służbie, mając więc nakrycie głowy z podpinką opuszczoną, w tych wypadkach oddaje honory przez salutowanie ręką, o ile naturalnie jest bez karabina.

Jak zachowacie się, przechodząc obok kościoła katolickiego, kaplicy lub świętej figury przydrożnej?

*c) Przecho-
dząc obok
kościola,
krzyża,
lub figury
przydrożnej.*

Zdejmujecie każdorazowo czapkę, tak jak każdy katolik w cywilu.

A czy żołnierz-katolik ma zdjąć czapkę przed cerkwią prawosławną, kościołem luteranским, czy kalwińskim, albo też mariańskim lub narodowym?

Nie! Jako wyznawca wiary katolickiej jest w łączności tylko ze swoim Kościołem katolickim.

Przeszliśmy w dzisiejszej pogadance wszystkie praktyki religijne w wojsku, a mianowicie:

Wnioski.

modlitwę ranną i wieczorną,
nabożeństwa w niedziele i święta,
spowiedź i posty,

oraz poszczególne formy zachowania się:

przy spotkaniu kapłana z Wiatykiem,

„ „ procesji kościelnej.

„ „ pogrzebu cywilnego,

„ „ pogrzebu wojkowego,

przy przechodzeniu obok kościoła katolickiego

„ „ obok świątyń innowierców,

„ „ obok krzyża i świętej figury przydrożnej.

Zaszczytny mundur żołnierza polskiego wyróżnia was na każdym kroku.

W tym mundurze wszyscy was widzą tak w garnizonie, jak na urlopie, czy na przedoboziu, czy też w czasie letniej koncentracji (manewrów).

Jakąkolwiek więc czynność religijną spełniasz, miej zawsze na uwadze, że czynisz to, jako świadomy swej wiary katolik i jako żołnierz polski.

A dzięki tej ogromnej wewnętrznej sile płynącej z wiary, pokonasz z łatwością wszelki trud żołnierski.

Pozyskasz sobie swoją religijnością i serca społeczeństwa.

I usłyszysz nieraz słowa publicznej pochwały, które często w czasie koncentracji letniej z ust społeczeństwa słyszałem:

„Kochani nasi religijni polscy żołnierze!”

(Pogadankę zakończyć pieśnią kościelną).

Dyspozycja.

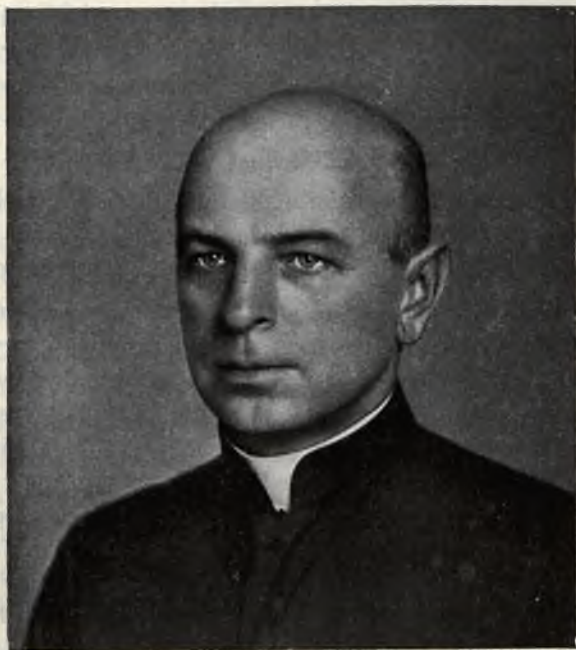
Dyspozycja pogadanki.

Wstęp.

- 1) Dlaczego są krzyże w salach żołnierskich?
- 2) Modlitwa poranna.
- 3) Modlitwa wieczorna.
- 4) Nabożeństwa w niedziele i święta.
- 5) Spowiedź wojska.
- 6) Posty w wojsku.
- 7) Odnoszenie się do innych wyznań.
- 8) Formy zachowania się przy spotkaniu:
 - a) kapłana z Wiatykiem,
 - b) procesji kościelnej lub pogrzebu,
 - c) przy przechodzeniu obok kościoła, świątyni innowierców, krzyża, figury.

Wnioski.

Ś. p. st. kapelan ks. Józef Żelaznowski.

Ś. p. st. kapelan ks. Józef Żelaznowski.

Dn. 16 września 1938 r. odszedł do Pana st. kapelan ks. Józef Żelaznowski, administrator parafii wojskowej w Częstochowie.

Urodził się ś. p. ks. Żelaznowski dn. 5.III.1889 r. w Izdebkach, pow. brzozowskiego w Małopolsce. Po ukończeniu gimnazjum w Sanoku odbywał służbę wojskową jako „jednoroczny“ w 16 p. p. austr. w Krakowie (1.X.1910 — 30.IX.1911), po czym wstępuje do seminarium duchownego w Przemyślu. Z chwilą wybuchu wojny światowej, zmuszony do przerwania studiów teologicznych, pełni obowiązki sanitariusza w szpitalu Nr 2 twierdzy przemy-

skiej (3.VIII.1914 — 2.V.1915). Zwolniony z wojska kończy teologię i dn. 30.IV.1916 r. zostaje wyświęcony w Przemyślu na kapłana. Od dn. 1.VI.1916 r. do dn. 31.III.1917 r. pracuje jako wikariusz w Jasienicy (pow. Brzozów). Dn. 1.IV.1917 r. powołany w charakterze kapelana do armii austriackiej, pełni do dn. 1.XI.1918 r. obowiązki duszpasterskie w szpitalu polowym Nr 1002, poczem wraca do diecezji i otrzymuje nominację na wikariusza par. Rymanów (pow. Sanok), gdzie pozostaje od dn. 15.XI.1918 r. do dn. 1.X.1919 r. Z polecenia Kurii Przemyskiej wstępuje dn. 1.X.1919 r. do wojska polskiego w charakterze kapelana i otrzymuje przydział do 4 p. p. leg., z którym bierze udział we wszystkich bitwach, stoczonych na froncie bolszewickim.

Dn. 10.VII.1920 r. dostaje się do niewoli bolszewickiej, skąd ucieka i dn. 2.XI.1920 r. przedostaje się do Polski. O swoim pobycie w niewoli składa przełożonym następujący meldunek:

„Do niewoli dostałem się dnia 10.VII.1920 r. pod Mińskiem na drodze do Kajdanowa. Spędzono nas na punkt zborny dla jeńców. Przez 4 dni nie dano nam jeść, tak żeśmy się żywili zgniłą kapustą, którą, jako nie nadającą się do jedzenia, wysypano na dziedzińcu. Wskutek tego zachorowało około 80 jeńców na dezynterię, między nimi i ja. Odesłano nas do szpitala zakaźnego, w którym byłem przez 6 tygodni. Podczas choroby opiekowały się nami siostry Polki i ludność cywilna. Gdy już nabrałem sił, uciekłem z niewoli i przez 3 tygodnie chłopci katolicy ukrywali mnie i wozili z wioski do wioski. I tak byłem w Śmiłowiczach, Koraliszczewiczach, Annopolu i Wołmie. W Wołmie byłem przez 2 miesiące i pełniłem obowiązki proboszcza. Podczas odwrotu bolszewików uciekłem z Wołmy i zameldowałem się w Stołpcach przy dowództwie 15 dywizji, a stąd przyjechałem do Naczelnego Dowództwa“.

Pismo Eksp. M. S. Wojsk. (dla spraw demobilizacji frontu) Nr 100.044/D. z dn. 14.XII.1920 r., przesłane Kurii Biskupiej W. P. zawiera następującą pochwałę:

„X. Żelaznowski Józef, kapelan 4 p. p. leg., dostawszy się do niewoli bolszewickiej, zdołał z niej po kilku miesiącach zbiec wśród bardzo trudnych okoliczności.

Za dzielne zachowanie się wobec wroga wyraża się Mu w imię służby pochwalne uznanie“.

Po powrocie z niewoli i odpoczynkowym urlopie (10.XI.1920—27.XII.1920), ś. p. ks. Żelaznowski zostaje przydzielony już jako st. kapelan do 9 dyw. piech. w Mołodecznie, gdzie pozostaje od 1.I.1921 do 15.X.1922 r. O jego pracy w 9 dyw. wystawia dowódca nast. opinię:

„Ksiądz Żelaznowski Józef za czas pobytu w 9 dywizji piechoty umiejętnym postępowaniem swoim i sumienną służbą zasłużył na pełne uznanie. Cieszy się ogólną sympatią i miłością. Taktowny w postępowaniu, bardzo uważny i przykładny. Charakter dobry, zrównoważony. Inteligencja duża“.

Dn. 15.X.1922 r. przeniesiony do 3 dyw. piech. leg. w Lublinie, pozostaje tam ś. p. ks. Żelaznowski do dn. 20.IV.1923 r., poczem obejmuje stanowisko proboszcza 7 dyw. piech. w Częstochowie, gdzie w maju 1926 r. zostaje mianowany administratorem parafii wojskowej.

W Częstochowie pracuje nader gorliwie. Wśród bardzo trudnych okoliczności stwarza w miejscowym pułku artylerii kaplicę i całkowicie ją wyposaża. Obok sumiennej pracy duszpasterskiej, rozwija żywą działalność charytatywną, kładąc na ten cel duże kwoty z własnej kieszeni, jak o tym świadczą rachunki znalezione po jego śmierci.

Śmierć porywa go nagle dn. 16 września 1938 r. i w dniu 19.IX. zwłoki jego zostają złożone na wojskowym cmentarzu w Częstochowie. W pogrzebie wzięły udział kilkunastotysięczne masy ludności, całe niemal duchowieństwo miasta i najbliższych okolic, jak również miejscowy ordynariusz i jego sufragan. Niezliczone delegacje władz państwowych, wojskowych, samorządowych i najrozmaitszych organizacji społecznych złożyły na mogile wieńce, świadczące o powszechnej czci i uznaniu, jakimi cieszył się Zmarły wśród najszerzych warstw społeczeństwa.

Oddając cześć pamięci naszego Brata, który odszedł do Pana, poleśmy we Mszy św. Jego duszę Bogu, by dobroć Boża i Boże miłosierdzie obdarzyły ś. p. Księdza Józefa odpoczynkiem wiecznym i wiekiustą światłością.

W myśl dyrektywy J. E. Księdza Ordynariusza Polowego W. P., dział nieurzędowy „Rozkazu Wewnętrznego Biskupa Polowego W. P.”:

„ma to być forma wypowiedzenia się tych (kapelanów wojskowych), którym własne przeżycia i przemyślenia nasunęły pewne wątpliwości do wyjaśnienia, lub też dały pewne pomysły do zrealizowania. Ma to być środek za pomocą którego, my, idący naprzód w jednym szeregu i pracujący przy jednym warsztacie, będziemy mogli pomówić ze sobą o życiowych możliwościach ulepszenia metod wspólnej pracy i udoskonalenia jej narzędzi” (Rok. Wewn. Nr 1/36. poz. 1).

W związku z powyższym, Redakcja oświadcza, że wszystkie prace, zamieszczone w nieurzędowym dziale „Rozkazu Wewnętrznego” mają charakter nie instrukcyjny, lecz tylko i wyłącznie dyskusyjny, z czego wynika, że autorzy tych prac są odpowiedzialni za poglądy w nich wyrażone.

Redakcja prosi o nadsyłanie materiałów w maszynopisach lub czytelnych rękopisach, sporządzonych po jednej stronie kancelaryjnego arkusza znormalizowanego formatu, w podwójnym odstępie wierszy z zachowaniem dwóch szerokich marginesów i pozostawieniem wolnego miejsca ($\frac{1}{2}$ str.) ponad tytułem.

Pożądane są prace krótkie i zwięzłe.

Redakcja zastrzega sobie prawo czynienia wszelkich poprawek i skracać prace nadesłanych gwarantując równocześnie nienaruszenie zasadniczych myśli autora.

Prace powinny być starannie wykończone pod względem stylu i pisowni.

Wszelkie cytaty, zaczerpnięte z jakichkolwiek źródeł, powinny mieć odnośniki z dokładnym podaniem nazwiska autora i dzieła. To samo dotyczy myśli przewodniej, zaczerpniętej z dzieł drukowanych, na której opiera się opracowanie tematu. Cytaty z Pisma św., po dokładnym sprawdzeniu tekstu, muszą posiadać odnośniki z podaniem księgi, rozdziału i wiersza.

Przemówienia powinny być obliczone w wygłoszeniu na 15 minut.

Rysunki, plany, tablice i szkice załączone do prac winny być wykonane czarnym tuszem w 2 krotnym powiększeniu, — u dołu opisane (tytuł pracy, rysunku i t. p.), — wykonane w formie załączników (nie należy ich rysować w samym artykule). W pracy należy zaznaczyć miejsce, w którym rysunek ma być umieszczony.

Fotografie winny być wykonane w czarnym kolorze, na błyszczącym papierze, w formacie co najmniej 9×12 .

Nadesłanych materiałów Redakcja nie zwraca.

Adres redakcji i administracji:

Warszawa, ul. Miodowa 26. Polowa Kuria Biskupia. Telefon 12-07-22.
Konto P.K.O. 30.240.

Za redakcję: Ks. ALEKSANDER GOGOLIŃSKI-ELSTON, kapelan W. P.